

**Звіт Першої експертної комісії Міжнародної Асоціації суддів –
МАС – 2021**

«ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19»

Станом на день написання цього звіту (20 серпня 2021 р.) відповіді на Анкету були отримані від таких країн:¹

1. Аргентина	21. Ліван
2. Вірменія	22. Ліберія
3. Австралія	23. Ліхтенштейн
4. Австрія	24. Нова Зеландія
5. Бермуди	25. Північна Македонія
6. Бразилія	26. Норвегія
7. Канада	27. Панама
8. Чилі	28. Парагвай
9. Хорватія	29. Перу
10. Кіпр	30. Польща
11. Данія	31. Португалія
12. Естонія	32. Сербія
13. Франція	33. Словенія
14. Грузія	34. Іспанія
15. Німеччина	35. Швеція
16. Ізраїль	36. Тайвань
17. Італія	37. Уругвай
18. Японія	38. Сполучене Королівство
19. Казахстан	39. Сполучені Штати Америки
20. Латвія	

¹ Кінцевий термін надсилання відповідей – 30 червня 2021 р.

1) Пандемія та закриття приміщень судів

а) Будь ласка, повідомте, чи були у вашій країні повністю або частково зачинені суди на певний час через пандемію. Якщо так, повідомте, як довго, приблизно, вони були закриті (повністю чи частково). Хто приймав рішення про закриття або обмеження роботи судів?

У багатьох відповідях зазначалося, що суди були повністю або частково зачинені на деякий час через пандемію Covid-19. З іншого боку, деякі країни повідомили, що суди взагалі не були закриті через світову коронавірусну кризу.

В **Аргентині** наприкінці березня 2020 р. Верховний суд ухвалив рішення про закриття будівель судової влади, і лише суди, обов'язки яких визначені законом брали участь у розгляді невідкладних справ, переважно онлайн і лише у виняткових випадках в будівлі суду. Пізніше всім судам було дозволено працювати в черговому режимі, а з серпня 2020 р. вони відновили розгляд усіх видів справ, але все ще віртуально та з обмеженням доступу людей до своїх приміщень.

У **Вірменії** суди не були закриті під час пандемії.

В **Австралії** існують як федеральні суди, так і суди штатів і територій. Федеральні суди, які в цьому дослідженні разом іменуються судами Співдружності, не закрилися у зв'язку з пандемією. Поки будівлі залишалися відкритими, використовувалися технології дистанційного слухання, щоб забезпечити можливість слухання справ, водночас значно зменшивши необхідність фізичної присутності в будівлях будь-кого, окрім працівників суду. Оскільки обмеження щодо COVID-19 були найсуворішими та найпоширенішими в штаті Вікторія (через спалахи захворювання в штаті), реєстри судів Співдружності були закриті в винятковому порядку з березня 2020 р. по березень 2021 р. а потім закриті знову на два тижні, починаючи з 28 травня 2021 р. для непершочергових громадських потреб.

В **Австрії** в середині березня 2020 р. Міністр юстиції видав наказ про закриття всіх судів. Лише екстрені служби повинні були працювати. Всі інші працівники (судді,

секретарі) повинні були (за можливості) працювати з дому, але в жодному випадку не приходили до будівлі суду. Усні провадження могли проводитися лише у невідкладних випадках. Приблизно через чотири тижні суди почали повільно працювати без обмежень або лише з деякими обмеженнями.

На **Бермудських островах** на початку пандемії у березні 2020 р. Магістратський суд, Верховний суд та Апеляційний суд були змушені зменшити кількість судових процесів. Апеляційний суд почав розглядати всі справи дистанційно і досі продовжує це робити. Магістратський суд застосував гібридний підхід слухань: у приміщенні суду та віртуальні. Верховний Суд зміг розглянути лише кілька справ за участю присяжних.

У **Бразилії** на початку пандемії суди були частково зачинені на деякий час. Спочатку кожен суд встановлював власні правила роботи. Потім, 19 березня 2020 р., Національна рада правосуддя встановила надзвичайний режим роботи, щоб стандартизувати функціонування судових служб з метою запобігання розповсюдженню коронавірусу та гарантування доступу до правосуддя.

У **Канаді**, починаючи з березня 2020 р., більшість судів були частково зачинені, незначна меншість — повністю зачинені, і незначна меншість — відкриті. Хоча деякі судові розгляди були скасовані або перенесені, в деяких провінціях таких скасувань не було. Тим не менш, всі термінові, надзвичайні та важливі справи розглядалися здебільшого за допомогою теле- та інтернет- відеоконференцій але зрідка у приміщенні суду. Наприкінці травня — початку червня 2020 р. більшість судів повернулися до розгляду звичайних справ, а деякі слухання відбувалися в режимі особистої присутності. У деяких провінціях суди знову відкрилися восени 2020 р. Усі справи продовжували розглядатися переважно в теле- або відео- режимі. Рішення про закриття судів ухвалювали голови судів після консультацій із зацікавленими сторонами, зокрема з Міністром юстиції, судовою адміністрацією, провінційними органами охорони здоров'я та Міністерством охорони здоров'я Канади.

У **Чилі** суди залишалися частково закритими протягом приблизно трьох місяців у 2020 р.

У **Хорватії** суди взагалі не припиняли роботу під час пандемії. Голова Верховного

суду виніс рішення про те, як суди повинні працювати під час пандемії.

На **Кіпрі** суди не закривалися під час пандемії, але доступ до них був обмежений. Верховний суд Кіпру видав директиви, що регулюють роботу судів.

У **Данії** суди були частково закриті з середини березня до кінця квітня. Зараз судова система працює в нормальному режимі і працювала майже стабільно під час другого закриття у 2021 р.

В **Естонії** суди не закривалися через пандемію. Усі суди працювали у звичайному режимі і мінімальний штат працівників був завжди присутній.

У **Франції** Міністр юстиції оголосив про закриття судів 15 березня 2020 р. Управління кризою було централізованим, і всі суди повинні були виконати PCAs (plans de continuité de activité = плани щодо забезпечення безперервності діяльності). 11 травня 2020 р. дію цих планів було скасовано, і розпочався перехідний двотижневий період до відновлення роботи з метою надання кожній судовій установі можливості адаптувати темпи та обсяги відновлення діяльності до санітарної ситуації в регіоні та стану здоров'я персоналу. У вересні 2020 р. діяльність судів повернулася до нормального режиму.

Загальні суди **Грузії** не були закриті під час пандемії, але доступ до суду був обмежений, і під час карантину були дозволені лише онлайн-сесії. Вища рада правосуддя ухвалила рекомендацію щодо регулювання доступу до правосуддя під час пандемії. Під час карантину судові засідання відкладалися на максимально можливий термін, дозволений законом.

У **Німеччині** суди загалом залишалися відкритими протягом усієї пандемії. Суди не були повністю закриті на жодному з етапів пандемії, але, переважно, скорочували обсяги своїх наданих послуг лише в певні періоди. Під час першого локдауну (березень і квітень 2020 р.) міністерства юстиції та/або судова адміністрація заохочували суддів лише у невідкладних випадках проводити судові процеси та слухання в режимі особистої присутності. Під час другого локдауну (з грудня 2020 р.) суди взагалі не закривалися. Однак було вжито заходів для зменшення кількості людей у приміщеннях судів.

В **Ізраїлі** всі суди залишалися відкритими протягом пандемії. Міністр юстиції оголосив «особливий надзвичайний стан», який діяв з перервами протягом трьох локдаунів. Під час дії цього стану, проводилися слухання лише з конкретних питань, викладених у відповідній постанові.

В **Італії** закони про надзвичайний стан призупинили всі провадження (цивільні, кримінальні, адміністративні) з 9 березня по 11 травня, крім невідкладних (майже повний локдаун – фаза 1), причому останні відбувалися переважно дистанційно, тобто під час слухань у залі суду перебували лише суддя та секретар суду, а сторони були віддалено підключені через Teams. Судові засідання відновилися із суворими обмеженнями, особливо спрямованими на уникнення присутності людей у судах. Це була ‘фаза 2’, яка розпочалася 12 травня 2020 р. і закінчилася 31 липня. На цьому етапі голови судів мали право обирати інші справи для розгляду, окрім невідкладних, відповідно до місцевої санітарної ситуації. Після 31 липня 2020 р. судова діяльність була повністю відновлена.

В **Японії** суди не закривалися через пандемію.

У **Казахстані** з 16 березня по 11 травня 2020 р. указом президента республіки по всій території країни було введено надзвичайний стан. У цей час суди працювали в режимі онлайн, судові процеси проводилися в режимі відеоконференцій. Деякі суди залишалися повністю закритими від 7 до 14 днів.

У **Латвії** під час пандемії очна присутність на робочому місці не підтримувалася. Люди могли звертатися до суду в письмовій або в електронній формі.

У **Лівані** суди були закриті за рішенням ліванського уряду, який оголосив у країні надзвичайний стан у сфері охорони здоров'я на кілька періодів протягом 2020 та 2021 рр.

У **Ліберії** суди жодного разу не закривалися, ні повністю, ні частково. Однак відвідування судів, працівниками суду та сторонами судового процесу, регулювалося Високоповажним Верховним судом відповідно до політики національного уряду в галузі охорони здоров'я. 20 квітня 2020 р. Верховний Суд видав Судову ухвалу № 8, якою призупинив розгляд справ судом присяжних для обвинувачених, які бажають скористатися цим конституційним правом. Ця Судова

ухвала також обмежила кількість справ, що розглядаються в суді присяжних, до двох на день. 20 вересня 2020 р. Верховний Суд скасував призупинення діяльності судів присяжних.

У **Князівстві Ліхтенштейн** суди не закривалися повністю, але доступ до них обмежувався лише для слухання справ в суді. Тимчасовий закон (так званий COVID-19-VJBG) набув чинності 8 квітня 2020 р. і з того часу його дію кілька разів продовжували (наразі він діє до 30 вересня 2021 р.). Відповідно до цього закону, судові слухання та судові процеси можуть бути проведені за допомогою технічних засобів, таких як відеоконференції, за згодою сторін, що беруть участь у справі. Під час першого локдауну у квітні-травні 2020 р. конференція голів судів загальної юрисдикції наполегливо рекомендувала проводити судові процеси за фізичної присутності сторін та їхніх представників лише у невідкладних випадках, таких як досудове затримання та опіка над дітьми.

У **Новій Зеландії**, хоча суди загалом залишалися відкритими протягом усієї пандемії, доступ до них був закритий, а згодом обмежений при підвищених рівнях небезпеки 3 і 4. Будь-який обмежений доступ підтримувався на всіх рівнях за допомогою дистанційної участі. Під час першого локдауну (березень і квітень 2020 р.) Міністерство юстиції, Голова Верховного Суду та Голови суддівських колегій працювали спільно і на основі консенсусу вжили заходів для зменшення кількості осіб, які перебували в приміщеннях судів.

У **Північній Македонії** через пандемію жоден суд не був закритий ні повністю, ні частково, але доступ до судів був частково обмежений. Сторонам та іншим учасникам, які отримали повістку до суду, було дозволено заходити до будівель і бути присутніми на судових засіданнях, але не громадськості загалом. У березні 2020 р. Президент Республіки оголосив надзвичайний стан, а Уряд видав постанову, що має силу закону, якою визначив, що перебіг часу та строки, визначені процесуальним законодавством у всіх судових провадженнях (як цивільних, так і кримінальних), призупиняються і відновлюються після завершення надзвичайного стану. Ця постанова уповноважила Раду суддів розробити протокол для регулювання дистанційної роботи.

У **Норвегії** кожен голова суду вирішував, як він буде керувати своїм судом під час

пандемії. Більшість будівель судів на деякий час були частково закриті. Це було певною мірою компенсовано проведенням слухань в електронному форматі. З формальної точки зору незрозуміло, як розподілені повноваження та обов'язки між окремими суддями, головами судів та Норвезькою судовою адміністрацією (НСА). Після того, як пандемія вразила Норвегію і уряд запровадив низку загальних протиінфекційних заходів, НСА довела до відома судів важливість продовження роботи судів, але коли деякі суди вирішили призупинити більшу частину своєї роботи протягом перших кількох днів, НСА не змогла наказати їм вчинити інакше. Відсутність чіткого розподілу повноважень у судовій системі щодо формальних повноважень ухвалювати рішення про вжиття заходів на практиці не виявилася великою проблемою.

У **Панамі** суди призупинили роботу з 16 березня по 19 червня 2020 р., а з 23 березня по 8 травня 2020 р. суди були закриті згідно з рішеннями Верховного суду.

У **Парагваї** деякі суди були частково закриті протягом приблизно двох місяців через пандемію.

У **Перу** суди були закриті з 16 березня 2020 р. до липня 2020 р. за винятком групи надзвичайних судів, які працювали частково. Пізніше суди працювали частково, з максимальною кількістю осіб у 50% і переважно у віддаленому режимі. Наразі зберігається 50% наповнюваність, при цьому значна частина працівників апарату та суддів працюють дистанційно. Ці положення визначені Виконавчою радою судової влади з огляду на її автономію як керівного органу Перуанської судової влади.

У **Польщі** 12 березня 2020 р. Міністерство юстиції рекомендувало закрити суди і перенести слухання у нетермінових справах з 13 березня 2020 р. на 31 березня 2020 р. Ця рекомендація була продовжена до 15 червня 2020 р. коли суди були знову відкриті. Відповідні рішення були прийняті головами судів.

У **Португалії** Вища судова рада 11 березня 2020 р. постановила, що лише судові послуги, пов'язані із захистом основоположних прав, повинні бути надані. Згодом ці виняткові заходи були врегульовані Законом № 1-А/2020 від 19 березня і скасовані Законом № 16/2020 від 29 травня. Закон № 4-В/2021 від 1 лютого 2021 р. та Закон № 13-В/2021 від 5 квітня 2021 р. регулювали період другого локдауну (з

22 січня 2021 р. по 6 квітня 2021 р.). Португальські суди жодного разу не були повністю зачинені.

У **Сербії** під час дії надзвичайного стану та через кілька днів після його відміни Національною Асамблеєю (з 17 березня 2020 р. по 11 травня 2020 р.) судові установи були частково зачинені. Судові провадження відбувалися лише у невідкладних справах, тобто ті, які не могли бути відкладені (затримання, домашнє насильство, запобіжні заходи тощо), тоді як судові процеси в інших справах були скасовані або відкладені. Доступ сторін до будівель судів був обмежений, туди допускалися лише ті, хто мав судову повістку, а документи, видані судами, надсилалися переважно поштою. З 11 травня 2020 р. будівлі судів відкриті для сторін, а судові процеси відбуваються за всіма провадженнями, відповідно до звичного графіку та з дотриманням рекомендованих епідеміологічних заходів.

У **Словенії** через пандемію суди на деякий час були закриті. Повного закриття судів не було. Голови судів та деякі працівники судів повинні були завжди бути присутніми для координації роботи в кожному суді. Суди були частково зачинені з 16 березня 2020 р. до 31 травня 2020 р. та з 20 жовтня 2020 р. до 31 січня 2021 р. Відповідно до положень Закону про суди, лише Голова Верховного суду Республіки Словенія має право закрити або обмежити роботу судів.

В **Іспанії** Королівський указ 463/2020 від 14 березня постановив, що під час надзвичайного стану компетентним органом, який видає накази про припинення всіх видів діяльності, є уряд, який прийняв рішення про ізоляцію населення на понад два місяці через пандемію. Це призвело до фактичної зупинки і юрисдикційної діяльності. Виняткові положення дозволили сконцентрувати політичні та адміністративні повноваження в певних органах влади; хоча Генеральна рада судової влади не належала до таких органів, на практиці було визнано, що вона має такі повноваження в силу своєї виключної компетенції щодо статуту суддів. У приміщеннях судів було передбачено мінімум часу на прийом громадян, і цю діяльність доводилося здійснювати зі скороченим штатом або зі змінними посадовцями, тобто з обмеженими людськими ресурсами.

У **Швеції** лише незначна кількість судів закрилась через пандемію. Однак невідкладні справи розглядалися. Рішення про доцільність обмеження роботи судів

(чи недоцільність) ухвалював кожен голова суду. Більшість судів регулярно працювали під час пандемії

На **Тайвані** жоден суд не був повністю закритий. Судовий Юань (Вищий суд), найвища судово-адміністративна установа Тайваню, є органом, уповноваженим визначати принципи обмеження або припинення судових засідань за особливих обставин, зокрема, під час пандемії. З цією метою Вищий суд опублікував рекомендацію, згідно з якими суддям наполегливо рекомендується відкладати всі судові засідання, за винятком невідкладних випадків.

В **Уругваї** рішенням Голови Верховного суду було встановлено, що суди всієї країни працюватимуть у «санітарному режимі чергування». Пізніше цей режим був врегульований Верховним судом постановою від 16 березня 2020 р. 28 квітня 2020 р. Парламент ухвалив закон, яким визнав, що Верховний суд і Касаційний адміністративний суд, здійснюючи свої конституційні повноваження, уповноважені встановлювати особливий режим роботи судів під час надзвичайного стану. Постановою від 30 квітня 2020 р. Верховний суд розпорядився поступово відновити регулярну діяльність судової влади, продовживши надзвичайний санітарний режим чергування до 15 травня 2020 р. У 2021 р. Верховний суд оголосив новий надзвичайний режим роботи, який тривав з 25 березня 2021 р. до 30 травня 2021 р. коли розпочався перехідний період, продовжений до 30 червня 2021 р. з обмеженою роботою, для підготовки до відновлення діяльності на повну потужність.

У **Сполученому Королівстві** робота судів і арбітражних судів спочатку була зведена до меншої кількості будівель, доки решту судів не вдалося зробити безпечними в умовах COVID. 159 будівель судів залишилися відкритими, 116 були відкриті для працівників, але не для громадськості, а 78 — тимчасово призупинили роботу. Рішення ухвалювали спільно Лорд-головний суддя Верховного суду та Лорд-канцлер (Міністр Юстиції). 23 березня 2020 р. Лорд-головний суддя розпорядився не розпочинати жодних нових судових процесів у Судах корони, але негайно розпочалася робота над відновленням роботи судів присяжних. Призупинення роботи судів присяжних було нетривалим, і вони відновилися 11 травня 2020 р. Завдяки дистанційному проведенню слухань та використанню теле- і відеоконференцій значної паузи в інших ланках системи правосуддя не спостерігалось, хоча час

очікування в багатьох місцях збільшився. Наслідки відчувалися по-різному в різних юрисдикціях і в різних частинах країни. В Уельсі немає жодних затримок у розгляді справ, тоді як кількість кримінальних процесів у Лондоні (і Уельсі) зростає.

У **Сполучених Штатах** конкретна політика варіювалася залежно від юрисдикції. Федеральні суди, як правило, на індивідуальній основі, ухвалювали накази про закриття та принципи діяльності в умовах пандемії. Наприклад, Верховний суд США спочатку відклав усні слухання у березні та квітні 2020 р., а потім почав заслуховувати справи дистанційно у травні. Він продовжує розглядати справи дистанційно і донині. Більшість федеральних окружних судів також призупинили проведення очних слухань. Більшість цих призупинень залишаються чинними, але суди шукають шляхи відновлення очних розглядів, якщо дозволять обставини. Федеральні окружні суди запровадили власну політику, пов'язану з COVID. Більшість окружних судів спочатку повністю закрили свої приміщення для громадськості та відклали всі очні слухання. Інші окружні суди залишалися відкритими, але заохочували суддів, працівників, адвокатів та учасників судових процесів використовувати технології для обмеження особистої присутності, коли це можливо.

На рівні штатів, суди штатів впроваджували різні стратегії під час пандемії. На початку пандемії багато судів штатів обмежили або призупинили проведення очних засідань. Найпоширенішими заходами були призупинення роботи судів присяжних, обмеження очних слухань, обмеження доступу до приміщень судів, подовження строків подання позовів та збільшення використання теле- та відеоконференцій. Багато судів штатів, які були закриті для громадськості, зараз перебувають у процесі безпечного відновлення роботи.

б) Чи проводилися засідання в приміщеннях суду в цей період, як зазначено вище, для розгляду невідкладних справ? Чи звільнялися найбільш вразливі судді та працівники апарату суду від необхідності роботи в приміщенні суду? Які обставини враховувалися при звільненні судді (суддів) або працівника (працівників) суду від необхідності роботи в приміщенні суду?

Аргентина повідомила, що невідкладні справи розглядалися дистанційно і, у

виняткових випадках, в приміщенні суду, в період, коли суди залишалися закритими. Судді та працівники апарату, які належали до груп ризику, були офіційно звільнені від роботи в приміщенні суду. Однак судді та працівники апарату, які належали до таких категорій, неохоче сприйняли таке звільнення, оскільки дистанційне управління справами на початковому етапі було набагато складнішим. До груп ризику були віднесені особи, старші 60 років, які мали попередні захворювання (респіраторні або серцеві хвороби, проблеми з тиском тощо), а також ті, хто мав дітей шкільного віку, оскільки їхні заняття були призупинені або проводилися дистанційно.

У **Вірменії** не лише невідкладні справи, а й судові засідання по всіх кримінальних справах відбувалися в приміщеннях суду, оскільки закон не передбачає проведення судових засідань у кримінальних справах онлайн. До вразливих груп належали особи, яким виповнилося 60 років, а також особи які мають хронічні захворювання. Хоча особам цих категорій було дозволено працювати з дому під час пандемії, судді завжди були присутні на робочому місці протягом цього часу, оскільки вони повинні були проводити судові засідання у кримінальних справах особисто, а у цивільних справах у судах проводилися онлайн-слухання.

В **Австралії** питання про доцільність проведення слухань по невідкладних справах у приміщеннях суду, вирішувалося в різних штатах (або територіях) індивідуально. Через тривалий період локдауну у штаті Вікторія кількість слухань у приміщеннях суду була мінімальною, навіть якщо вони були невідкладними. Однак це було пов'язано з тим, що здебільшого справи можна було розглядати дистанційно. Якщо справа була невідкладною і потребувала особистого розгляду, потрібно було отримати дозвіл. Під час різних локдаунів та різних етапів обмежень особи, які відносилися або мали членів сім'ї із груп ризику, звільнялися від роботи в приміщенні суду. Більшість працівників апарату суду мали змогу виконувати необхідну роботу з дому.

В **Австрії** під час локдауну все одно розглядали невідкладні справи. Що стосується кримінальних справ, то пріоритет надавався справам щодо заарештованих обвинувачених. У сфері цивільного права слухання у суді могло проводитися лише за наявності ризику для життя, безпеки, свободи або для запобігання серйозної та непоправної шкоди для сторони. Сторони могли з'явитися до суду лише за попереднім записом. Від роботи звільнялися лише особи, які належать до груп

ризик, визначених законом (наприклад, ті, хто має певні проблеми зі здоров'ям). Оскільки судді досить гнучко підходять до організації своєї роботи, вони самостійно вирішували питання щодо часу перебування в суді, перенесення слухань тощо.

На **Бермудських островах** слухання в приміщенні суду проводилися у невідкладних справах. Рішення про проведення таких слухань приймалось на розсуд призначеного працівника суду.

У **Бразилії** суди заслуховували справи у приміщенні суду у невідкладних справах, але з обмеженим доступом для людей, а також підтримували систему виклику для цієї мети. Усі судді та посадові особи, віднесені до груп ризику, до якої належать особи віком 60 років і старше, вагітні жінки та жінки-годувальниці, а також особи з хронічними, імунодепресивними, серцевими, респіраторними та іншими захворюваннями, які можуть призвести до погіршення загального стану здоров'я у разі зараження, були звільнені від роботи в приміщенні суду.

У **Канаді**, коли суди були зачинені або частково зачинені, невідкладні справи розглядалися в режимі відео- або теле- конференцій. Невідкладні справи також розглядалися в приміщенні суду, якщо головуючий суддя вважав це доцільним або необхідним. Жодного суддю не примушували до слухань справ у приміщенні суду. Вразливі судді (тобто ті, що мають проблеми зі здоров'ям або проживають разом з вразливими особами) звільнялися від безпосередньої роботи в будівлі суду. Працівники апарату суду були присутні в суді, але деякі з них також були звільнені з медичних причин.

У **Чилі** особам, які не мали можливості дистанційного підключення, була надана допомога у створенні точки підключення до дистанційних судових засідань. Весь персонал судової системи, включаючи суддів, працював дистанційно, встановивши мінімальні зміни для стаціонарної роботи, не враховуючи групи ризику відповідно до параметрів, встановлених Міністерством охорони здоров'я.

У **Хорватії**, навіть якщо суди формально не були закриті, їхню роботу було скориговано таким чином, щоб мінімізувати роботу зі сторонами до мінімально можливого рівня. У судах першої інстанції розглядалися лише невідкладні справи (наприклад, сімейні справи, справи про домашнє насильство та всі справи, що

стосуються категорій вразливих осіб). Інші слухання відкладалися, а за можливості проводилися в режимі онлайн. Судді та працівники апарату не були зобов'язані приходити щодня, і за можливості була організована робота з дому. Апеляційні суди та Верховний Суд функціонували у звичайному режимі у справах, які не передбачили публічних слухань і де слухання проводилися в онлайн режимі.

На **Кіпрі** невідкладні справи розглядалися в приміщеннях суду протягом усієї пандемії. Не було запроваджено спеціальної процедури для звільнення вразливих суддів та посадових осіб від особистого прийому громадян. Однак спеціальні домовленості можуть бути узгоджені в індивідуальному порядку за погодженням з адміністративним головою окружного суду, в якому працює суддя, та Верховним Судом. Будь-які такі особливі умови мають бути підкріплені відповідною медичною документацією.

У **Данії** з середини березня до кінця квітня розглядалися лише невідкладні справи, що на практиці означало обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, продовження слухань щодо тримання під вартою та особливо невідкладні кримінальні провадження. У цей період також розглядалися термінові сімейні справи щодо дітей.

В **Естонії** дистанційна робота активно використовувалася суддями ще до початку пандемії. Крім того, естонська судова система вже мала кількарічний досвід використання відеоконференцій у судових засіданнях, тому цей інструмент найширше застосовувався під час пандемії.

У **Франції** в приміщеннях суду розглядалися справи у невідкладних випадках. Люди з групи ризику або вразливі категорії були звільнені від роботи безпосередньо в будівлі суду і повинні були працювати дистанційно, коли це було можливо. Тих, хто входив до цієї групи, визначала Вища рада громадського здоров'я (ВРГЗ) (High Council of Public Health (HCSP)). У зв'язку з невизначеною ситуацією у сфері охорони здоров'я та відповідальністю, покладеною на голів судів за управління кризовою ситуацією, діяльність судів була організована виключно на добровільних засадах.

У **Грузії** розгляд справ у приміщенні суду був дозволений лише у невідкладних випадках. Для вразливих суддів та працівників апарату суду були розроблені

спеціальні положення та правила. Вони були переведені на дистанційний режим зі спеціальним медичним супроводом відповідно до положень Міністерства праці, охорони здоров'я та соціального захисту Грузії.

У **Німеччині** судді завжди розглядали невідкладні справи і коли закон вимагав заслуховування у приміщенні суду, принаймні у невідкладних справах, судді це робили. Особливо вразливі судді або інші посадові особи автоматично не звільнялися від роботи у приміщенні суду, за винятком випадків вагітності. Як правило, вагітні судді або працівники апарату суду не допускалися до роботи, яка передбачала контакт із зовнішніми сторонами. Однак таким колегам, як правило, дозволялося працювати вдома. Серед загальної кількості суддів, прокурорів та працівників апарату суду в Німеччині, було лише кілька випадків, коли судді або працівники апарату суду просили про повну відсутність на роботі через стан здоров'я. Кожна судова адміністрація по-різному розглядала такі прохання. У кількох випадках судді або працівники апарату суду були звільнені від роботи у приміщенні суду, але загалом у таких випадках ризики були зменшені шляхом надання відповідній особі можливості працювати вдома, якщо це було можливо, або, якщо це було неможливо, були встановлені правила для скорочення часу присутності в залах судових засідань (наприклад, ротаційні моделі). У кількох випадках секретарі просили не вести протоколи в залах судових засідань, навіть не посилаючись на медичні стани, які б свідчили про особливу вразливість. Оскільки в кожному конкретному випадку потрібно було знаходити індивідуальні рішення, загальних правил не було встановлено. Наприклад, час присутності в залах судових засідань було скорочено, але загальне звільнення від виконання судових обов'язків не було надано.

В **Ізраїлі** розгляд справ у приміщенні суду не припинявся. Вразливі судді та посадові особи звільнялися від роботи у приміщенні суду на підставі особливих проблем зі здоров'ям, як у них самих, так і у членів їхніх сімей, або особливих особистих обставин, наприклад, якщо суддя або посадова особа має неповну сім'ю і не може залишати малолітніх дітей без нагляду.

В **Італії** термінові провадження не зупинялися навіть під час 1 фази, коли був запроваджений майже повний локдаун.

В **Японії**, навіть в умовах надзвичайного стану оголошеного у квітні 2020 р., суди

продовжували приймати нові справи та заслуховувати їх у приміщенні суду у випадку невідкладних справ. Судді та працівники апарату суду працювали з дому залежно від поширення COVID-19 в Японії. Їм дозволялося брати спеціальні відпустки, якщо у них або членів їхніх сімей була підвищена температура або інші симптоми застуди.

У **Казахстані** судді та працівники судової системи звільнялися від роботи у разі хвороби на підставі довідок про хворобу. Залежно від кількості хворих суддів та працівників апарату суду приймалося рішення про повне закриття суду або лише самої будівлі з функціонуванням у дистанційному форматі.

У **Латвії** справи могли розглядатися у приміщенні суду за умови дотримання вимог епідеміологічної безпеки (використання масок та дезінфікуючих засобів для рук, дотримання норми максимальної кількості осіб у приміщенні та відстані між ними). Ці заходи забезпечували епідеміологічну безпеку, тому потреби у особливих звільненнях від роботи у приміщенні суду не було.

У **Лівані** робота у приміщенні суду обмежувалася надзвичайними ситуаціями та кримінальними справами, особливо справами затриманих. Таким чином, судді та посадові особи обмежили свою присутність у судах лише для цих завдань.

У **Ліберії** всі справи розглядаються у приміщенні суду, за винятком деяких особливих випадків, таких як справи про зґвалтування, де слухання проводяться із застосуванням відеокамери, щоб приховати особу жертви та запобігти суспільній стигматизації. Під час пандемії справи розглядалися у звичайному форматі.

У **Ліхтенштейні** під час першого локдауну у квітні-травні 2020 р. конференція голів судів загальної юрисдикції наполегливо рекомендувала проводити судові процеси за фізичної присутності сторін та їхніх представників лише у невідкладних випадках, таких як досудове затримання та опіка над дітьми. Від участі в судових засіданнях звільнялися лише судді, хворі на коронавірусну інфекцію або ті, що перебували на карантині.

У **Новій Зеландії** судді завжди розглядали невідкладні справи і, якщо це вимагалось законом, проводили слухання у приміщенні суду. Судді, адвокати та працівники апарату суду мають достатньо широкі повноваження щодо звільнення від роботи безпосередньо у приміщенні суду. Критерії зосереджувалися на рівнях

епідеміологічної ситуації та вразливості заявника або членів його сім'ї. Судді та працівники апарату суду, звільнені від роботи у приміщенні суду, зазвичай отримували можливість працювати дистанційно.

У **Північній Македонії**, згідно з рішенням уряду та Судової ради, передбачено безпосередній розгляд невідкладних справ у приміщенні суду. Усі працівники суду за станом здоров'я або якщо вони мають дітей віком до 10 років були звільнені від роботи. Вони повинні були надати відповідні документи і подати заяву про використання права не виходити на роботу, а голови судів приймали рішення щодо їхніх прохань.

У **Норвегії** справи, для яких законом встановлено фіксований строк розгляду (наприклад, досудове ув'язнення, справи про опікунство над дітьми), завжди розглядалися відповідно до закону. Якщо суддя або працівники апарату суду були з особливо вразливих категорій, голова суду або інші керівники могли обговорити можливість вжиття спеціальних заходів. Не існує національного визначення, за яких обставин особа може бути звільнена від виходу на роботу.

У **Панамі** під час локдауну суди розглядали невідкладні справи. Судді та працівники апарату суду, які належали до груп ризику, працювали дистанційно.

У **Парагваї** під час карантинних обмежень, розгляд невідкладних справ продовжувався безпосередньо у будівлях суду. Декілька суддів та працівників апарату суду були звільнені від безпосередньої роботи у приміщенні суду у зв'язку з наявними у них захворюваннями або віком.

У **Перу** судді судів, призначених для роботи в період надзвичайних ситуацій, повинні розглядати невідкладні справи, відвідуючи свої робочі місця, коли це необхідно. Щодо персоналу, який належить до груп ризику, було встановлено, що в жодному разі до його складу не повинні входити особи, які перебувають у вразливому становищі.

У **Польщі** взагалі не було публічних судових процесів. Адміністративному персоналу та секретарям дозволялося приходити до судів, але лише по одній особі в одній кімнаті.

У **Португалії** невідкладні справи розглядалися в приміщеннях суду, а решта справ могли розглядатися за допомогою систем телеконференцій. Португальський уряд постановив, що всі, хто належить до найбільш вразливих груп, можуть працювати з дому.

У **Сербії** під час надзвичайного стану суддям та працівникам апарату суду було дозволено працювати з дому, хоча розгляд невідкладних справ був дозволений в приміщеннях суду. Судді та інші працівники, які належать до «вразливих категорій» працівників (особи старше 65 років, особи, які страждають на хронічні захворювання, або особи, які мають дітей віком до 12 років) могли працювати дистанційно.

У **Словенії** всі справи, визначені Законом про суди як невідкладні (справи про тримання під вартою у кримінальних справах та тимчасові судові заборони у цивільних справах), завжди розглядалися у приміщенні суду. Не існує спеціальних положень, які б передбачали, що особливо вразливі судді та працівники апарату суду можуть бути звільнені від очного розгляду справ. До кожного судді та працівника апарату суду застосовувався окремий підхід. Лише в особливо обґрунтованих випадках вразливі судді та працівники апарату суду звільнялися від роботи у приміщенні суду на підставі медичних документів.

В **Іспанії** у приміщенні суду продовжували розгляд невідкладних справ, водночас суди були частково закриті. Щодо осіб, які перебували у групі ризику, було враховано їхній попередній стан здоров'я, щоб забезпечити їм можливість віддаленої роботи, де це було доцільно.

У **Швеції** всі невідкладні справи розглядалися у приміщенні суду. Кожен окремий голова суду приймав рішення про звільнення найбільш вразливих суддів та посадових осіб від роботи у будівлі суду.

На **Тайвані** не заохочували безпосередній розгляд справ у приміщенні суду. За наявності необхідних технологій заохочувалося проведення судових засідань за допомогою відеоконференцій випадку якщо це було юридично прийнятно. Коли необхідний розгляд справи у приміщенні суду, вона повинна проводитися з повним дотриманням рекомендацій щодо громадського здоров'я у зв'язку з Covid 19. Вразливість суддів та посадових осіб не була врахована в настановах Судового Юаня

щодо роботи у будівлі суду. Однак ці настанови не завадили судам прийняти інше рішення на власний розсуд.

В **Уругваї** для невідкладних справ зберігалась можливість розгляду у приміщенні суду, під час санітарних заходів. Верховний суд звільнив від роботи суддів і чиновників, віднесених до груп ризику, на підставі наданої ними медичної документації або у зв'язку з тим, що їм виповнилося 65 років.

У **Великій Британії** в березні 2020 р. на початку пандемії, було вжито заходів для того, щоб забезпечити продовження якомога більшого обсягу роботи, а також прискорено впровадження нових технологій для розширення використання телефонних конференцій та відеослухань. Під час карантину Лорд-головний суддя чітко дав зрозуміти, що слухання, які вимагають фізичної присутності сторін, їхніх представників та інших осіб, мають відбуватися лише за умови, що дистанційне слухання неможливе і якщо можна вжити належних заходів для забезпечення безпеки всіх зацікавлених осіб в інтересах правосуддя. Вразливі судді та працівники апарату мали змогу працювати дистанційно, але при цьому зали судових засідань залишалися відкритими, і часто застосовувався гібридний підхід, який дозволяв деяким учасникам бути присутніми, а іншим — приєднуватися до процесу дистанційно. Судді мали можливість приймати рішення щодо присутності (у тому числі й власної) в кожному конкретному випадку. Було дотримано урядових вказівок щодо вразливих та особливо вразливих суддів та працівників апарату.

Суди по всій території **Сполучених Штатів** адаптувалися до дистанційних проваджень. Більшість судів заохочували або зобов'язували проводити слухання в режимі теле- або відео- конференцій. Деякі суди, які були повністю зачинені для відвідувачів, дозволили продовжити розгляд поточних, невідкладних справ в приміщенні суду. Щодо справ, які продовжували розглядатися в такому форматі, суди, як правило, йшли назустріч проханню працівників апарату суду працювати дистанційно. Такі рішення, як правило, ухвалювалися локально. Потреба в масових дистанційних провадженнях створила певні проблеми в кримінальних справах, особливо з огляду на те, що обвинувачені мають конституційне право на розгляд справ судом присяжних. Крім того, Федеральні правила кримінального судочинства обмежують можливості суду проводити певні процесуальні дії в режимі відеоконференції. Щоб вирішити цю проблему, Конгрес прийняв Закон про допомогу,

підтримку та економічну безпеку у зв'язку з коронавірусом («Закон CARES»). Закон CARES дозволив федеральним судам тимчасово проводити попередні слухання, слухання щодо тримання під вартою, слухання з питання про скасування призначеного засобу впливу та деякі інші слухання в режимі відеоконференції або телефонної конференції, якщо відеозв'язок був недоступний. Заслуховування клопотань і винесення вироку також могли проводитися в режимі відеоконференції за згодою обвинуваченого за рішенням голови суду. Як наслідок, федеральні суди продовжували розглядати під час пандемії багато кримінальних справ, які не потребували суду присяжних. Але Закон CARES не уповноважував федеральні суди проводити кримінальні процеси за допомогою відео- або теле- конференцій, що вимагало від судів по всій території Сполучених Штатів тимчасово відкласти розгляд справ за участю присяжних.

в) Поки будівлі судів залишалися закритими (повністю або частково), чи працювали судді та працівники апарату з дому? Якщо так, будь ласка, вкажіть, чи всі судді та працівники апарату суду працювали вдома, чи лише певна частина з них; якщо лише певна частина, будь ласка, вкажіть, який саме відсоток.

В **Аргентині** всі судді і посадовці працювали і продовжують працювати віддалено. Однак вони працювали безпосередньо в приміщенні суду, в більшому чи меншому обсязі, в залежності від потреби та того, чи вони входили до групи ризику.

У **Республіці Вірменія** суди не були закриті під час пандемії. Вони працювали регулярно, дотримуючись епідеміологічних протоколів.

В **Австралії** закриття (або часткове закриття) будівель залежало від штату чи території. Наприклад, у штаті Вікторія під час суворого локдауну заборонялося перебування в приміщенні суду без крайньої необхідності. Після послаблення обмежень судді отримали більше свободи щодо своїх кабінетів і того, чи відвідуватимуть вони їх особисто, чи продовжуватимуть працювати вдома. Неможливо вказати точний відсоток персоналу через нестабільність обмежень у кожному штаті та території та їхню щоденну зміну. Однак Верховний суд штату

Вікторія вказав, що кількість працівників, які працюють з дому, становила від 40% до 90%.

В **Австрії** судді мали вільний доступ до приміщень суду без обмежень (було рекомендовано лише якомога більше працювати з дому). Оскільки більшість суддів не мали доступу до бази даних та файлів з дому, вони регулярно ходили до будівлі суду. Проблемою була нестача ноутбуків (і проблеми із закупівлями на той час), наданих судами, оскільки мати VPN-доступ до судової бази даних з приватних комп'ютерів не дозволяється. Лише навесні 2021 р. були доставлені останні ноутбуки. Повністю працювати з дому могли лише судді, які вже працювали з цифровими файлами (запровадженими в деяких судах, але лише в цивільних справах).

На **Бермудських островах** працівники судової системи на власний розсуд вирішували, чи бажають вони працювати з дому. Приблизно 60% з них працювали з дому.

У **Бразилії** під час надзвичайного режиму роботи кожна судова установа використовувала дистанційний канал зв'язку, і всі судді та працівники апарату суду працювали з дому.

У **Канаді** більшість суддів поєднували роботу в приміщенні суду та роботу з дому. У провінціях, де суди були повністю закриті, всі судді працювали з дому. В інших провінціях, за оцінками, до 85% працювали з дому.

У **Чилі** 100% суддів працюють дистанційно.

У **Хорватії** судді та посадові особи, особливо апеляційних судів та Верховного суду, працювали з дому. Загалом, щоденний робочий час було скорочено до чотирьох годин, працівники апарату працювали позмінно, а також було організовано роботу з дому, наскільки це було можливо (судді та помічники суддів). Приблизно 50% всіх працівників апарату та суддів працювали вдома.

На **Кіпрі** будівлі судів ніколи не були повністю закриті. Вони завжди працювали. Однак у періоди, коли епідеміологічна ситуація на Кіпрі була особливо серйозною, судді працювали на ротаційній основі. Була розроблена система ротації, згідно з якою приблизно 50% суддів працювали з дому. Аналогічна система була розроблена для працівників апарату суду відповідно до інструкцій, виданих Міністерством праці та Міністерством охорони здоров'я.

У **Данії** судді працювали з дому, а будівлі судів залишалися частково зачиненими. Завдяки оцифруванню справ, зокрема цивільних, судді змогли виконувати багато своїх завдань з дому.

В **Естонії** навіть у найважчий період пандемії суди не закривалися. Більшість суддів та працівників апарату суду працювали з дому, але час від часу судді працювали у приміщеннях суду, за власним бажанням та потребою.

У **Франції** немає статистики щодо дистанційної роботи суддів, оскільки вони можуть вільно організовувати свій робочий час в приміщенні суду та дистанційно, не маючи жодних інших зобов'язань, окрім як бути присутніми на своїх слуханнях. Щодо працівників апарату суду, то статистика щодо дистанційної роботи під час першого локдауну також відсутня. Варто мати на увазі, що загалом працівники апарату суду не мали належного обладнання для роботи з дому, а тому переважно державні службовці працювали у звичайному форматі.

У **Грузії** будівля Верховного суду не закривалася під час пандемії. Судді та працівники суду працювали як у приміщенні суду, так і дистанційно. Зокрема, працівники апарату суду працювали на ротаційній основі.

У багатьох **німецьких землях** судді мали змогу працювати здебільшого з дому. Можливість такої роботи значною мірою залежала від технічних засобів, наявних у кожному суді. У деяких частинах Німеччини судді ще не мають доступу до ноутбуків, що ускладнює або унеможлиблює роботу з дому. В інших частинах ці технічні засоби вже існували або були придбані. Ситуація з працівниками апарату судів у різних регіонах Німеччини була досить неоднозначною. Робота вдома для працівників апарату суду часто є неможливою. У деяких частинах Німеччини працівники судів працювали скорочений робочий день під час карантину, що зменшило кількість присутніх у суді одночасно. Під час другого локдауну більшість працівників суду працювали в суді регулярно, але їм було рекомендовано носити маски, якщо неможливо дотримуватися певної соціальної дистанції з іншими людьми.

В **Ізраїлі** всі судді, які не розглядали справи в суді, працювали з дому після оголошення «надзвичайного стану». У періоди особливо високої захворюваності 70-80 відсотків працівників суду перебували в оплачуваній відпустці, а решта

працювали з дому або очно на ротаційній основі. Таким чином, щодня 10 відсотків «екстрених працівників» працювали в приміщенні суду, а решта — з дому. Кількість працівників, які працювали безпосередньо в будівлі суду, поступово зростала. Станом на червень 2021 р. всі судді та працівники апарату суду повернулися до звичайного режиму роботи.

В **Італії**, поки будівлі судів залишалися закритими, судді та працівники судів працювали переважно з дому, у різному відсотковому співвідношенні залежно від стану пандемії.

В **Японії** будівлі судів не були зачинені, але судді та працівники апарату працювали з дому, щоб зменшити потік відвідувачів у судах та уникнути контакту між ними.

У **Казахстані** на період карантину, залежно від переходу того чи іншого регіону до червоної зони, щонайменше 80% працівників судів були переведені на віддалену роботу.

У **Латвії** частина суддів та секретарів судів під час пандемії працювала з дому. Кількість людей, які працювали з дому, залежала від технічного забезпечення (наявність у суді комп'ютера, придатного для віддаленої роботи). Статистики щодо того, скільки суддів працювали дистанційно, немає. Однак можна припустити, що більшість суддів працювали з дому під час пандемії, принаймні частково (наприклад, брали участь у дослідженнях, готували рішення тощо). З іншого боку, кількість помічників, які працювали з дому, становила не більше 5-10%.

У **Лівані** судді та посадові особи не мали змоги працювати дистанційно, за винятком окремих надзвичайних випадків.

У **Ліберії** будівлі судів ніколи не закривалися; таким чином, робота безпосередньо у приміщеннях суду продовжувалася.

У **Ліхтенштейні** під час двох локдаунів судді могли обирати між роботою дистанційно та безпосередньо в суді. Детальна інформація відсутня.

У **Новій Зеландії** багато суддів мали змогу працювати дистанційно. Ті, хто працював безпосередньо у судах, робили це за суворими протоколами розмежування в умовах підвищеної готовності. Були розроблені плани, згідно з якими команди суддів

працювали в різні зміни. Як правило, судді та працівники апарату працювали окремо. Після послаблення рівня небезпеки це соціальне дистанціювання зберіглося. Працівники суду працювали скорочений робочий день або по чергово під час карантину, що зменшило кількість працівників, присутніх у суді одночасно.

У **Північній Македонії**, згідно з рішенням Судової ради, суддям було дозволено працювати дистанційно. Під дистанційною роботою слід розуміти написання рішень, ознайомлення з матеріалами справи та участь в онлайн-нарадах і конференціях. Однак жоден суддя не проводив онлайн судових засідань або інших офіційних процедур з дому. Працівники апарату судів працювали особисто в приміщеннях судів, а для уникнення ризику зараження були впроваджені санітарні протоколи.

У **Норвегії** більшість суддів та працівників апарату час від часу працювали дистанційно, але статистичні дані щодо цього аспекту відсутні.

У **Панамі** дистанційно працювали лише суди, розташовані в центрах провінцій, оскільки вони могли розраховувати на забезпечення інтернет-зв'язком. Ті суди, що знаходяться в менших містах, залишалися закритими, а у випадках термінової необхідності пропонувався контактний номер телефону. Приблизно 80% судів в країні мають доступ до Інтернету.

У **Парагваї**, коли суди були частково закриті, судді та працівники апарату суду працювали на 50%.

У **Перу** голова судової гілки влади вирішив дозволити головам палат Верховного суду працювати дистанційно, починаючи з 16 березня 2020 р. і до закінчення «надзвичайного стану». 6 квітня 2020 р. головам вищих судів, у судових округах яких є суди, що вже здійснюють розгляд справ в електронному режимі, було дозволено вжити необхідних заходів для дистанційного опрацювання справ під час дії надзвичайного стану. 24 квітня 2020 р. було схвалено масове впровадження VPN для користувачів судової системи. Деякі суди зобов'язали суддів прийти до будівлі суду, щоб забрати матеріали справ і принести їх додому, з метою продовження винесення рішень, що було піддано критиці, оскільки це ставило під загрозу безпеку суддів і справ.

У **Польщі** на той час технології не дозволяли працювати з дому. Судді брали справи

додому, щоб підготуватися до судових засідань (читати, робити нотатки, готувати проекти рішень). І суддям, і працівникам апарату було дозволено працювати в судах, але з дотриманням соціальної дистанції.

У **Португалії**, за винятком деяких випадків розгляду справ в приміщенні суду, судді працювали дистанційно під час обох карантинів. Працівники апарату суду працювали вдома або в позмінному режимі.

У **Сербії** суддям та працівникам апарату було дозволено працювати з дому, хоча вони були зобов'язані залишатися на зв'язку зі своїм безпосереднім керівництвом

У **Словенії**, поки будівлі судової влади залишалися частково закритими, всі судді, які не повинні були розглядати термінові справи особисто в судах, працювали дистанційно. На початку оголошеної пандемії деякі судді хотіли скористатися правом на «невихід на роботу» у зв'язку з форс-мажорними обставинами з метою захисту дітей (школи були закриті, а заняття проводилися онлайн), але Судова рада вирішила, що ця опція не поширюється на суддів, оскільки вони є державними службовцями (так само, як і міністри та депутати парламенту). Працівники апарату судів працювали по-різному, залежно від того, чи дозволяв характер їхньої роботи працювати з дому. Секретарі судових засідань та помічники суддів здебільшого працювали вдома, з'являючись у суді лише тоді, коли їх викликали. Секретарі судових засідань повинні були завжди бути присутніми в суді згідно з графіком роботи. Робота друкарок та інших працівників суду була призупинена, вони працювали вдома лише протягом обмеженого часу, щоб завершити розшифровку аудіозаписів основних судових засідань. Більшість працівників суду все одно посилалися на форс-мажорні обставини з міркувань захисту дітей та через зупинку громадського транспорту. Відсоток працівників суду, які працюють дистанційно, становить близько 40%.

В **Іспанії** під час карантину, спричиненого пандемією, відбувалися не лише очна діяльність, але й дистанційна робота. Ця система була представлена як добровільна, хоча на практиці вона застосовувалася майже повсюдно. Іспанські судді, як і прокурори, ще до пандемії користувались можливістю брати справи до себе додому, щоб вирішувати їх. Ефективність такої практики так чи інакше залежала від можливостей, наявних на кожній території, та від бажання суддів це робити.

Відсутність реальної оперативної судової цифрової бази даних на всіх територіях, особливо щодо кримінальної підсудності, ускладнювала дистанційну роботу.

У **Швеції**, як зазначалося вище, більшість судів працювали в режимі очного розгляду справ.

У **Тайвані**, коли ЦЕКП (Центральний епідеміологічний командний пункт (CECC)) оголосив рівень 3 національної небезпеки Covid-19, законодавство дозволило 50% працівників суду працювати віддалено. Майже всі судді працювали з дому, тоді як інші працівники суду працювали позмінно, щоб працювати віддалено та безпосередньо у приміщенні суду. Відповідно до інструкцій, встановлених Судовим Юанем, після того, як ЦЕКП оголосив рівень 4 національної небезпеки Covid-19, лише обмеженій кількості суддів та посадових осіб було дозволено отримати доступ до своїх офісів.

В **Уругваї** не всі судді та посадові особи мали змогу працювати віддалено, оскільки не всі суди використовують цифрові системи, які дозволяють працювати з дому.

У **Великій Британії** немає даних щодо кількості суддів, які працювали віддалено в період пандемії. На початку пандемії близько 1500 співробітників Служба судів і трибуналів Її Величності (ССТІВ (HMCTS)) працювали з дому, переважно співробітники штаб-квартири ССТІВ. Було швидко вжито заходів, щоб дозволити більшій кількості оперативного персоналу працювати з дому (з наданням комп'ютерів), і до кінця березня 2020 р. ця цифра зросла приблизно до 3100 осіб. До піку пандемії в липні 2020 р. близько 5000 оперативних співробітників і близько 1500 співробітників штаб-квартири працювали з дому, і відтоді цей показник зберігається на високому рівні. Станом на 19 травня 2021 р. 3800 оперативних співробітників і 1900 співробітників штаб-квартири працюють з дому — це близько 28% від загальної кількості персоналу.

У **Сполучених Штатах** юрисдикції, які прийняли рішення про закриття судів або про необхідність дотримання режиму самоізоляції, загалом вважали, що робота судів є дуже важливою. Тому, хоча багато судів були зачинені для громадськості, деякі судді та працівники суду могли працювати в приміщенні суду або дистанційно. Рішення про роботу з дому, як правило, ухвалювалися на локальній основі або навіть для

конкретного судді. Багато судів по всій території Сполучених Штатів заохочували суддів та працівників працювати дистанційно та проводити слухання віртуально, щоб обмежити поширення COVID-19. Відсоток суддів та працівників суду, які працювали з дому, варіюється залежно від юрисдикції.

г) Після відновлення роботи судів вся судова діяльність повернулася до очного формату чи частина роботи продовжувала здійснюватися в онлайн режимі?

В **Аргентині** ще не всі судові процеси повернулися до звичайного режиму (червень 2021 р.), а віддалена робота була широко впроваджена.

Вірменії це питання не стосується, оскільки суди не були закриті під час пандемії.

В **Австралії**, коли карантинні обмеження почали послаблюватися, а суди почали відкриватися, суди Співдружності почали розглядати деякі справи безпосередньо в приміщенні суду, тоді як решта справ все ще розглядалися дистанційно. Станом на травень 2021 р. (до четвертого локдауну в штаті Вікторія) багато справ знову слухалися особисто. Це дещо відрізнялося залежно від преференцій судді. Деякі судді проводили слухання повністю в приміщенні суду (коли це було можливо), частина проводили комбіновані слухання: очні та дистанційні, а інші — повністю дистанційні. У деяких випадках через обмеженість ресурсів та необхідність забезпечити участь тих, хто не міг бути присутнім особисто, справи доводилося розглядати паралельно у обох форматах - очному та дистанційному. Приблизно наприкінці березня 2021 р. суддям було рекомендовано знову розпочати слухання деяких справ в приміщенні суду. Однак деякі судді працюють і продовжуватимуть працювати виключно в електронному режимі через стан свого здоров'я, припускаючи, що вони не відновлять особистий розгляд справ доки більшість населення не буде вакцинована. Судді та їхні палати часто матимуть певну автономію щодо способу ведення своїх справ — в приміщенні суду чи онлайн.

В **Австрії** все ще можна було працювати віддалено, якщо було доступне необхідне обладнання. Хоча умови для дистанційної роботи були досить гнучкими, для секретарів судових засідань було майже неможливо працювати з дому. Цю можливість мали лише ті, хто працював з цифровими файлами.

На **Бермудських островах** досі існує гібридна форма слухань — у приміщенні суду та у дистанційному форматі.

У **Бразилії** більшість судів продовжують проводити слухання та судові засідання дистанційно.

У **Канаді** в деяких провінціях досі не відбулося повного відновлення роботи судів. Тим не менш, діяльність судів продовжує здійснюватися за допомогою Zoom, Teams, теле- або відео- конференцій. Деякі справи, які неможливо розглядати дистанційно, наприклад, кримінальні, розглядаються у приміщенні суду. У більшості провінцій також відновилися слухання цивільних справ в звичайному режимі. Очікується, що деякі слухання і надалі відбуватимуться онлайн. Наразі приймаються рішення щодо того, які з них залишаться онлайн на більш постійній (або гібридній) основі.

У **Чилі** дистанційна робота в судовій системі зберігається до закінчення надзвичайного стану 30 червня 2021 р.

У **Хорватії** лише частина роботи в деяких судах та робота деяких суддів все ще відбувається онлайн форматі, але це радше виняток, ніж правило.

Хоча суди **Кіпру** не були повністю закриті протягом усього періоду пандемії, Верховний суд видав Директиви, які дозволили здійснювати частину роботи в режимі онлайн. До сьогодні частина роботи (особливо в цивільних судах) все ще здійснюється дистанційно.

У **Данії** локдаун призвів до дуже великих затримок у розгляді справ. Коли суди знову відкрилися наприкінці квітня, нерозглянутих справ залишилося на шість тижнів. Суди розглядали їх у вечірній та суботній час.

В **Естонії** до цього часу в більшості випадків сторони мають можливість попросити про віртуальне слухання замість слухання в приміщенні суду. Суддя вирішує, чи слухати справу в залі суду, чи використовувати електронні засоби зв'язку. Багато сторін почали надавати перевагу електронним слуханням або брати участь в очних судових засіданнях за допомогою відеоконференцій.

У **Франції** після початку відновлення роботи судів 11 травня 2020 р. план відновлення передбачав перехідний етап до 2 червня, під час якого перевага

надавалася віддаленій роботі. Повернутися до судів мали лише ті посадові особи, присутність яких була необхідною, а з 2 червня було забезпечено нормальні умови роботи. Під час цього перехідного етапу середній показник присутності повернувся до 75% серед працівників апарату та 82% серед суддів.

Грузії це питання не стосується, оскільки суди не були закриті під час пандемії.

У **Німеччині** з початку пандемії дедалі більше суддів, меншою мірою працівників апарату суду, а також прокурорів працювали вдома, коли це було можливо. Для проведення слухань дедалі частіше використовуються засоби відеоконференцзв'язку. Багато слухань і судових процесів проводяться в приміщенні суду, особливо в кримінальних справах, менше — в цивільних. Загалом, онлайн-слухання в Німеччині все ще є скоріше винятком, ніж правилом, і лише кілька судів дуже активно просувають використання інструментів відеоконференцій для значної кількості справ.

В **Ізраїлі** судова діяльність наразі здійснюється безпосередньо в приміщенні суду. Однак, послуги перекладача та друкарські послуги можуть надаватися дистанційно за допомогою відеоконференцій. Помічникам суддів дозволено працювати вдома один день на тиждень.

В **Італії** після відновлення роботи судів більшість судових засідань повернулися до звичайного формату, за винятком 1) заарештованих підсудних, присутність яких на судових засіданнях забезпечується за допомогою відеоконференцій; 2) заключних аргументів адвокатів на цивільних слуханнях, які були замінені письмовими дебатами.

В **Японії** судові установи не були закриті, а засідання в приміщеннях суду продовжували проводитися. У цивільних справах часто використовувалася система теле-конференцій, яка діяла ще до пандемії. Крім того, у лютому 2020 р. в деяких районних судах було запроваджено систему веб-конференцій, а в грудні 2020 р. вона була повністю введена в експлуатацію в усіх районних судах по всій країні. Підготовка до впровадження системи веб-конференцзв'язку була розпочата ще до пандемії в рамках процесу цифровізації цивільного судочинства.

У **Казахстані** після скасування надзвичайного стану з 11 травня 2020 р. відновлення роботи судів відбувалося з урахуванням обмежувальних заходів, що діяли в кожному

регіоні. Робота продовжилася в онлайн-режимі, але водночас справи розглядалися і в звичайному режимі з дотриманням протоколів безпеки.

У **Латвії** всі обмеження, пов'язані з пандемією, що стосуються роботи судів, залишаються чинними. Однак очікується, що і після відкриття будівель судів для проведення засідань в приміщенні суду, суди ширше користуватимуться можливістю слухати справи за допомогою платформ відеоконференцзв'язку, що в багатьох випадках є найзручнішим способом як для суду, так і для сторін.

У **Лівані** після відновлення роботи судів допити затриманих продовжували здебільшого проводитися за допомогою відеоконференцій.

Ліберії це питання не стосується, оскільки суди не були закриті під час пандемії.

У **Ліхтенштейні** всі судді загальної юрисдикції повернулися на свої робочі місця в будівлі суду. В Адміністративному суді та Державному суді Ліхтенштейну (Staatsgerichtshof) всі судді працюють неповний робочий день, оскільки ці суди не мають власних будівель.

У **Новій Зеландії** суди переважно залишалися відкритими навіть під час локдауну. При підвищеному рівні небезпеки обладнання залів судових засідань було пристосоване для забезпечення відокремлення судді, присяжних, прокурорів та захисту. Для ув'язнених/підсудних та співробітників служби безпеки були прийняті спеціальні заходи.

У **Північній Македонії** у приміщеннях суду діяльність тривала протягом усього періоду пандемії, за деякими винятками. Онлайн-робота не була впроваджена широко і в повному обсязі.

У **Норвегії** частина роботи все ще виконується онлайн. Це було можливо і до пандемії, але, ймовірно, тепер це буде відбуватися в більшій мірі, оскільки судді до цього звикли.

У **Панамі** суддів попросили розробити необхідні механізми для відновлення роботи з максимальною ефективністю. З цією метою було видано посібник, який регулював роботу в приміщеннях суду та дистанційну роботу, а кожне судове управління також повинно було розробити посібник з власним робочим розпорядком.

У **Парагваї** після відновлення функціонування судів робота ведеться регулярно, і більшість суддів та працівників апарату суду, які належать до групи ризику через свій вік, продовжують працювати дистанційно.

У **Перу** було встановлено, що з 17 по 31 липня робота в приміщеннях суду здійснюватиметься з 9:00 до 14:00, а дистанційна — протягом восьми годин на день. Відтоді ця гібридна, очно-дистанційна система зберігається, з наданням пріоритету дистанційній роботі.

У **Польщі** після відновлення роботи судів вся діяльність повернулася до звичайної форми. У цивільному судочинстві дозволено заслуховувати сторони та свідків онлайн. У кримінальному процесі ця можливість все ще обмежена.

У **Португалії** після повного відкриття всіх судів судова діяльність, пов'язана з дослідженням доказів, повернулася до очних розглядів. Всі інші види діяльності можуть проводитися в режимі телеконференцій.

У **Сербії** після повного відновлення роботи судів усі судові процедури були відновлені в такому ж форматі, як і до епідемії, з дотриманням санітарних заходів.

У **Словенії** після відновлення роботи судів вся судова діяльність повернулася до звичайного режиму, за винятком випадків справ щодо госпіталізації людей до психіатричних закладів проти їхньої волі. Такі справи досі розглядаються в режимі відеоконференцій.

В **Іспанії** після відновлення роботи судів закон встановив тимчасові критерії, поки існує санітарна небезпека, для сприяння телематичним діям (за винятком кримінальних справ) та регулювання завантаженості будівель судів, а також санітарні протоколи, що призвело до повернення до очного судочинства, але зі змінами: дистанційною роботою для інших посадових осіб, які не присутні в суді, та з обмеженою особистою присутністю громадян у судах.

Швеції це питання не стосується, оскільки більшість судів регулярно працювали під час пандемії.

Тайваня це питання не стосується, оскільки до цього часу в країні не було зачинено жодного суду.

В **Уругваї** після запровадження санітарного режиму чергування у 2020 р. судова діяльність знову відновилася в очному режимі. У 2021 р. передбачається аналогічна ситуація.

У **Сполученому Королівстві** частина судової роботи продовжує відбуватися в режимі онлайн, включаючи деякі дистанційні слухання, де це вважається необхідним. Загалом, було встановлено, що дистанційні слухання є кращими, коли адвокату доводиться долати певну відстань для участі в короткому адміністративному слуханні. Однак, отримання доказів іноді не є настільки ж ефективним, як в очному форматі. Дистанційна присутність також може позбавити адвокатів можливості обговорити підхід за межами судової зали, що може звузити коло питань або призвести до прийняттого визнання вини тощо.

Суди в **Сполучених Штатах** все ще широко здійснюють багато судових дій дистанційно, особливо на апеляційному рівні. Верховний суд США та більшість федеральних апеляційних судів продовжують проводити усні дебати за допомогою відео- або теле- конференцій. Багато апеляційних судів штатів також проводять віртуальні усні дебати. У міру послаблення пандемії апеляційні суди будуть адаптуватися до відновлення слухань у приміщеннях суду. Суди першої інстанції зіткнулися з більшими проблемами під час пандемії. Вони неминуче стикаються з більшою кількістю людей, проводять більше проваджень, деякі з яких нелегко проводити віртуально, і, як правило, повинні оперативно розглядати справи. Незважаючи на ці обмеження, суди першої інстанції по всій території Сполучених Штатів значною мірою досягли успіху в роботі у віртуальному режимі. Хоча зараз суди першої інстанції починають проводити більше засідань безпосередньо в будівлі суду, значна частина роботи виконується віртуально.

г) Які запобіжні заходи були вжиті судовою владою у вашій країні у зв'язку з пандемією (наприклад, дезінфекційні засоби для рук, маски тощо) для захисту суддів, працівників суду, адвокатів, сторін та громадськості загалом?

Більшість юрисдикцій згадують такі запобіжні заходи: дезінфекційні засоби для рук, використання масок (обов'язкове в деяких країнах або заохочуване в інших),

соціальне дистанціювання, дезінфекція судів, вентиляція приміщень, перегородки з оргскла, обмеження кількості людей у приміщеннях та вимірювання температури тіла.

Швеція була єдиною юрисдикцією, яка повідомила про відсутність єдиних заходів у цьому питанні.

Деякі додаткові запобіжні заходи були також згадані іншими юрисдикціями, а саме:

Австралія: а) обмеження кількості осіб, які можуть одночасно перебувати в залі судових засідань, офісах і кабінетах; б) практикуючі юристи, учасники судових процесів, представники громадськості та працівники апарату суду зобов'язані реєструвати свою присутність при вході до будівлі суду. Було розроблено застосунок, який дозволяє користувачам сканувати QR-код і вносити свої дані для забезпечення можливості відстеження контактів у разі необхідності, в) заборонено спільне використання трибун і мікрофонів, г) припинено постачання бутлів і склянок з водою в зали судових засідань, ґ) запроваджено обмеження на використання паперових документів у суді (серед інших заходів).

Австрія: з січня 2021 р. використання масок FFP2 в судах стало обов'язковим.

Кіпр: обов'язкове ПЛР-тестування всіх затриманих перед тим, як вони з'являться в суді, а також регулярне обов'язкове ПЛР-тестування для суддів, працівників суду, адвокатів тощо.

Франція підкреслила, що перші маски надійшли лише через майже місяць після початку ізоляції. Вони були зарезервовані для працівників суду, не призначені ні для громадськості, ні для адвокатів, але на практиці маски найчастіше брали зі складів для людей, які з'являлися в суді без маски.

Грузія: папери та документи отримували через спеціальну скриньку в приймальні суду.

Німеччина: а) у багатьох судах відвідувачі повинні надати свої дані та заповнити декларацію про те, що вони не мають симптомів, пов'язаних з Covid-19, таких як кашель або лихоманка, перш ніж їм дозволять увійти до будівлі суду; б) адміністрація

суду встановила правила, які вимагають від суддів відкривати вікна на певний час через певні проміжки часу залежно від розміру зали судових засідань та кількості присутніх людей.

Ізраїль: а) обов'язок будь-якої особи, яка заходить до будівлі суду, заявити, що вона не кашляє, не відчувала лихоманки протягом тижня і не контактувала з хворим на COVID-19 протягом попередніх двох тижнів; б) станом на червень 2021 р., більшість запобіжних заходів було скасовано завдяки ефективному контролю над пандемією та великому відсотку населення, яке пройшло вакцинацію.

Нова Зеландія: розроблено національний додаток для відстеження контактів, який дозволяє користувачам, які перебувають у різних місцях, відсканувати QR-код або вручну додати свої дані до Національної бази даних охорони здоров'я. Усі суди наполегливо рекомендують користувачам суду — суддям, адвокатам, працівникам або громадськості — реєструвати свої відвідування будівлі суду, зали судових засідань або судової приймальні.

Словенія: список присутніх на кожному судовому засіданні, який повинен зберігатися щонайменше місяць.

Тайвань: кожен, хто заходить до будівлі суду, зобов'язаний надіслати текстове повідомлення на сервер CDC і заповнити форму декларації про стан здоров'я, вказавши свій стан здоров'я, пов'язаний з covid-19.

Сполучені Штати Америки: для входу в будівлю суду всі особи повинні усно підтвердити відсутність симптомів, схожих на грип.

2) Пандемія та цифрові кейси

а) Чи до пандемії у вашій країні вже велася цифрова обробка справ? Якщо ні, поясніть, будь ласка, чи було вжито таких заходів після початку пандемії.

В Аргентині електронна система, яка використовувалася національною та

федеральною юстицією, мала тенденцію до абсолютного оцифрування проваджень та файлів. Через пандемію не було можливості працювати в інший спосіб, завдяки чому було досягнуто значного прогресу в оцифруванні того, що було зроблено раніше, а поточні справи на 100% оцифровані. Існує тенденція до абсолютної безпаперовості та зникнення фізичної справи.

У **Вірменії** раніше справи не велися в електронному вигляді, але під час пандемії, на підставі рішення Вищої судової ради, документообіг у судах здійснюється в електронному вигляді. Документи надсилаються та отримуються електронною поштою. Зацікавлені особи також мають можливість ознайомитися з матеріалами справи в електронному вигляді.

В **Австралії** те, чи відбуваються віртуальні слухання і в якому обсязі, залежало від юрисдикції та місцезнаходження суду. Багато австралійських судів були добре обладнані для проведення цифрових слухань. До пандемії у Верховному суді майже всі судові справи та пов'язані з ними процеси були оцифровані. Заходи, вжиті на початку пандемії в цьому суді, мали на меті уможливити проведення слухань, коли всі або більшість учасників могли б дистанційно підключатися до слухань. Суди Співдружності також мали можливість проводити слухання в цифровому форматі. Однак, при існуванні такої можливості, до пандемії вона використовувалася в іншій формі. Наприклад, у Федеральному суді були доступні відео- та аудіоконференції, але вони використовувалися лише для тих, хто прибував з іншого штату, території, країни, в'язниці, центру утримання під вартою тощо. Ці засоби ніколи не використовувалися для проведення слухань, як це було під час пандемії. Тобто переважна більшість людей з'являтиметься особисто, а з особою, яка не може з'явитися в приміщенні суду, буде встановлюватися цифровий зв'язок. Незадовго до пандемії в деяких судах було запроваджено електронне судочинство. Це означало, що всі документи та матеріали надаються лише в електронному вигляді, тому жодних паперових копій документів не вимагалось. Цей крок був спрямований більше на економію паперу, оскільки люди все одно з'являлися особисто в залі суду. Однак після пандемії все більше справ почали переходити на повністю електронний документообіг.

В **Австрії** зараз впроваджують цифрові документи. Проект розпочався задовго до пандемії. У деяких судах в електронному вигляді розглядаються лише цивільні

справи. Пандемія не прискорила цей процес, оскільки необхідно закупити обладнання, а розробка програмного забезпечення все ще триває. Але судді вже краще сприймають цифрові технології, оскільки вони відчули їхні переваги під час кризи.

На **Бермудських островах** до пандемії аудіо- та відеозв'язок і цифрові засоби рідко використовувалися в суді. Після пандемії вони використовуються на регулярній основі.

У **Бразилії** цифровий процес існував ще до пандемії, але судові засідання не проводилися віртуально.

У **Канаді** до пандемії справи не оброблялися в цифровому форматі. Після пандемії судові системи були адаптовані та модернізовані. Більшість, якщо не всі, тепер можуть здійснювати судовий розгляд за допомогою Teams або Zoom.

У **Чилі** справи вже розглядалися в цифровому форматі ще до пандемії.

У **Хорватії** вся комунікація між судьями та сторонами вже здійснювалася в електронному вигляді, але класична паперова комунікація не заборонена.

На **Кіпрі** до пандемії справи не оброблялися в цифровому форматі. Цей підхід був запроваджений після пандемії. Відповідно до директив Верховного суду, частина роботи перейшла в онлайн. Сюди входило електронне листування між суддею та сторонами щодо розгляду справи. Наразі розробляється цифрова платформа суду для електронного подання та документообігу судових справ, яка буде впроваджена в найближчі місяці.

У **Данії** всі цивільні та деякі кримінальні справи вже розглядалися в електронному вигляді, за винятком слухань і свідчень свідків.

В **Естонії** можливість розгляду справ в електронному вигляді була запроваджена понад 10 років тому. Деякі галузі (адміністративні суди) вже були зобов'язані законом (за деякими винятками) використовувати лише електронні матеріали справ у судочинстві. Очікується, що процес оцифрування та створення безпаперового судочинства відбудеться найближчим часом.

У **Франції**, за винятком надзвичайних ситуацій, до пандемії справи не розглядалися в електронному вигляді. Директиви від 25 березня 2020 р. розширили цю можливість до кількох юрисдикційних актів, адаптувавши деякі положення кримінального та цивільного судочинства: дозвіл на запити документів під час розслідування, апеляційні та касаційні скарги електронною поштою, використання відеоконференцій для слухань. Суди дуже запізнилися з дематеріалізацією своїх обмінів, як у цивільних, так і в кримінальних справах. Програмне забезпечення Winci (моніторинг цивільних справ, редагування документів, необхідних для управління процедурами, контроль строків, редагування судових рішень та підготовка статистики) не було доступно дистанційно. Однак, в даний час, після багатообіцяючих експериментів, дистанційне використання цього програмного забезпечення існує і знаходиться в стадії розробки. У кримінальних справах суди не мають безпечного рішення для обміну процесуальними документами зі слідчими службами та адвокатами. Однак у судах, де це було випробувано, цифрове кримінальне судочинство (ЦКС) показало свою цінність під час ув'язнення: обмін файлами, підписання актів, передача процесуальних документів та обмін інформацією зі слідчими службами та адвокатами. З іншого боку, криза у сфері охорони здоров'я підкреслила затримку в дематеріалізації кримінального ланцюжка на рівні апеляційних судів. До того ж, електронний підпис все ще не набрав чинності.

У **Грузії** судові засідання в режимі онлайн на регулярній основі не проводилися до пандемії. Справи розглядалися онлайн лише у виняткових випадках.

У **Німеччині** електронний документообіг був лише частково запроваджений до пандемії. Деякі землі прискорили процес запровадження електронного документообігу після початку пандемії.

В **Ізраїлі** цифрове ведення справ розпочалося в січні 2007 р. Впровадження системи було завершено у 2010 р.

В **Італії** цивільне судочинство здійснюється в електронному форматі вже 10 років. Всі документи і рішення зберігаються і реєструються в електронному форматі. Налаштовується цифрове кримінальне судочинство. Такий проєкт розпочався ще до пандемії.

В **Японії** ще до пандемії часто використовували систему теле-конференцій при проведенні судових засідань у цивільних справах. Система відеоконференцзв'язку також доступна за певних умов для з'єднання судів під час заслуховування свідків як у цивільних, так і в кримінальних провадженнях. Крім того, у грудні 2020 року в усіх окружних судах країни в повному обсязі запрацювала система веб-конференцзв'язку через інтернет-зв'язок. Підготовка до впровадження системи веб-конференцзв'язку була розпочата ще до пандемії в рамках процесу цифровізації цивільного судочинства.

У **Казахстані** діджиталізація судочинства, яка розпочалася у 2015 р., в рамках Національного плану «100 конкретних кроків», дозволила повністю перевести суди на роботу в режимі онлайн під час пандемії. Триває робота над діджиталізацією правосуддя Казахстану.

У **Лівані** цифровий розгляд справ не впроваджувався ні до, ні під час пандемії.

У **Ліберії** справи не розглядалися в цифровому форматі до пандемії і досі не розглядаються.

У **Ліхтенштейні** справи не оброблялися в цифровому форматі до пандемії. Тим не менш, ще до початку пандемії уряд та Міністерство юстиції планували запровадити електронний документообіг.

У **Новій Зеландії** подання електронних документів за допомогою системи електронного документообігу та електронної пошти було поширеним явищем до Covid. Будь-які матеріали, отримані судом в інший спосіб, окрім електронного подання, додатково сканувалися або завантажувалися (залежно від формату, в якому вони були отримані) до системи управління справами. Винятком із цього загального положення є те, що з 2012 р. невідкладна робота Сімейного суду, а з 2017 р. прийняття судових рішень у цій юрисдикції стало можливим у повністю електронному наскрізному екранному процесі. Ця система, що отримала назву National E-Duty, дозволяє будь-якому судді в будь-якій точці світу терміново розглядати заяви.

У **Північній Македонії** цифрові технології для розгляду справ використовувалися ще до пандемії. Усі справи оброблялися цифровим способом зі скануванням та

формуванням електронного досьє, а також автоматично розподілялися між суддями за допомогою програмного забезпечення під назвою АІСУСС (АССМІС (Автоматизована інформаційна система управління судовими справами)). Наразі Міністерство юстиції докладає величезних зусиль для впровадження повної цифровізації судової системи. Цей процес включає обов'язкове електронне подання документів, використання цифрового підпису, а також можливість проведення судових процесів в режимі онлайн.

У **Норвегії** ще до пандемії можна було вести справи в цифровому або напівцифровому форматі. Через санітарну кризу таку можливість було розширено шляхом внесення тимчасових змін до процесуального законодавства.

У **Панамі** в деяких областях, таких як морське право, право інтелектуальної власності та антимонопольне право, справи вже були оцифровані. У більшості юрисдикцій розподіл справ є цифровим.

У **Парагваї** ще до пандемії в деяких столичних судах вже існували електронні досьє. Під час пандемії така ж процедура була проведена в деяких судових округах у провінціях.

У **Перу** впровадження електронного судового досьє вже розпочалося в деяких судах в і дуже обмеженому числі. Після початку пандемії проєкт продовжився. На жаль, процес оцифрування перебуває на початковій стадії, і в червні 2021 р., оцифрування справ на національному рівні не досягло 5% від загальної кількості.

У **Польщі** справи не розглядалися в цифровому форматі і досі не розглядаються, оскільки файли не є електронними (або відсканованими).

У **Португалії** справи вже велися в цифровому форматі, за винятком етапу розслідування у кримінальних справах. Під час пандемії ця практика не зазнала змін.

У **Сербії** лише невелика кількість справ розглядалася в цифровому форматі до пандемії. Чинне сербське законодавство не визнає і не регулює цифрові процедури як такі.

У **Словенії** до пандемії лише чотири процедури здійснювалися в електронному вигляді, а саме: реєстрація земельних ділянок, реєстр компаній, провадження у

справах про неплатоспроможність та виконавче провадження. З моменту оголошення епідемії в цій сфері нічого не змінилося.

В **Іспанії** суди не мають справжньої цифрової картотеки. Зазвичай комп'ютерне обладнання судів не має технічних характеристик для отримання та обробки електронних файлів. Таким чином, те, що називають цифровим файлом, зазвичай складається зі сканованого фізичного файлу, без індексації, та утиліт оцифрованої системи.

У **Швеції** сторони іноді можуть брати участь у судових засіданнях за допомогою відеозв'язку. Кожен суддя вирішує, чи варто вживати таких заходів, чи ні.

На **Тайвані** всі справи були оцифровані ще до пандемії. У деяких провадженнях, наприклад, у податковому, комерційному, інтелектуальній власності та цивільному праві, сторони мали змогу подавати позови або відповідати на них онлайн.

В **Уругваї** справи не оброблялися в цифровому форматі, і це ще не впроваджено.

У **Великій Британії** справи вже розглядаються в цифровому форматі, але в різних юрисдикціях це відбувається по-різному. Свідки вже десятиліттями дають свідчення дистанційно. Система цивільного судочинства, яка вже була технологічно спроможна, негайно перейшла до дистанційних слухань. Дистанційні слухання зараз використовуються у понад 12 000 Судах Корони, а також застосовуються магістратами у справах щодо випадків нічного утримання під вартою. Використання аудіо- та відео- технологій було швидко впроваджено, щоб дозволити суддям і магістратам проводити дистанційні слухання. Були створені умови для використання теле-, відео- та інших технологій для продовження якомога більшої кількості слухань у віддаленому режимі.

У **Сполучених Штатах Америки** управління справами у федеральних судах та судах штатів здебільшого здійснюється за допомогою інформаційних технологій. Документи у справах, такі як позовні заяви, клопотання та заяви, можна подавати до федеральних судів онлайн, використовуючи систему «Управління справами/Електронне діловодство» («УС/ЕД» («СМ/ЕСФ»)). Електронна подача справ вперше стала доступною наприкінці 1990-х р., а з 2012 р. всі федеральні апеляційні, окружні суди та суди у справах про банкрутство приймають електронні

подання. Громадськість також може отримати доступ до копій судових документів і завантажити їх через систему ВДЕСР (Відкритий доступ до електронних судових реєстрів (PACER – Public Access to Court Electronic Records)). Штати запровадили аналогічні системи електронного подання заяв та доступу до документів, якими можуть користуватися як адвокати, так і громадськість.

б) Чи проводилися до пандемії такі процесуальні дії, як слухання, допит свідків та судові засідання в режимі відеоконференції? Якщо ні, будь ласка, повідомте, чи було вжито таких заходів після початку пандемії.

В **Аргентині** в режимі відеоконференції здійснювалися лише виняткові процесуальні дії. З початком пандемії поширення набуло проведення слухань у змішаному режимі (коли, наприклад, свідок перебуває в суді, а сторони — віртуально) або суто віртуальному.

У **Вірменії** до пандемії процесуальні дії в режимі відеоконференції не здійснювалися. Під час пандемії цивільні та адміністративні суди були забезпечені технічними засобами, в результаті чого стало можливим проведення цивільних та адміністративних справ (судових засідань) в режимі онлайн за згодою учасників процесу. Що стосується кримінальних справ, то законодавством не передбачено здійснення судочинства в режимі онлайн.

В **Австралії** процесуальні дії іноді здійснювалися в відео режимі до пандемії COVID-19, однак під час пандемії частота та відсоток справ, що розглядаються в відео режимі, значно зросли. Крім того, до пандемії використання відеозасобів часто вимагало певних витрат, а від головуючого судді був потрібен дозвіл.

В **Австрії** відеоконференції були можливі лише для заслуховування свідків або сторін, які проживають далеко від суду. Під час пандемії було запроваджено Covid-закон, який дозволив проводити слухання повністю в режимі відеоконференції. Спеціальне рішення ZOOM було надано Міністерством юстиції. Але обов'язковою умовою є згода сторін на проведення відеоконференції. Судді завжди повинні бути присутніми в суді під час слухання, тому слухання з дому неможливі.

На **Бермудських островах** до пандемії аудіо- та відеозв'язок і цифрові засоби рідко використовувалися в суді. Після пандемії вони використовуються на регулярній основі.

У **Бразилії**, хоча до пандемії справи розглядалися в цифровому форматі, процесуальні дії, такі як слухання або допит свідків, здійснювалися лише в приміщеннях суду. Судові процеси в режимі відеоконференцій були запроваджені після початку епідемічної кризи.

У **Канаді**, до пандемії, відеоконференції використовувалися в поодиноких випадках, здебільшого для конференцій з управління судовим процесом або судових засідань, допитів свідків-експертів, якщо вони перебували за межами провінції, а також для досудових слухань ув'язнених, які перебувають під вартою. Кілька судів були обладнані відеоконференцзв'язком ще до пандемії. Використання цих технологій різко зросло після пандемії. Відеоконференції використовуються на регулярній основі, але більшість справ, зокрема в апеляційних судах та Верховному суді Канади, значною мірою перейшли на використання Zoom або Teams.

У **Чилі** відеоконференції не використовувалися до пандемії. Згодом система була адаптована для проведення всіх видів слухань дистанційно.

У **Хорватії** процесуальні дії в режимі відеоконференції не здійснювалися, за винятком деяких кримінальних справ, пов'язаних із захистом свідків, обвинувачених, які перебувають під вартою, тощо.

На **Кіпрі** до пандемії не проводилося жодних основних процедур за допомогою відеоконференцій. Дуже обмежені винятки включали дистанційне надання свідчень у кримінальних провадженнях вразливими свідками та свідчення експертів, які приїжджали з-за кордону. З початком пандемії ситуація не змінилася. Слухання та свідчення не проводяться за допомогою відеоконференцій.

У **Данії** слухання та свідчення свідків не проводилися в режимі відеоконференції ні до пандемії, ні після.

В **Естонії** вже до пандемії на законодавчому рівні можна було здійснювати процесуальні дії в режимі відеоконференції відповідно до закону.

У **Франції** використання відеоконференцій було розширено законом у 2004 р. та узагальнено для всіх юрисдикцій у 2006 р. Відеоконференції можуть використовуватися на різних етапах судового процесу, від розслідування до винесення вироку, включаючи слухання.

У **Грузії** відеоконференції використовувалися лише у виняткових випадках.

У **Німеччині** до пандемії такі процесуальні дії, як слухання, свідчення та судові процеси загалом не проводилися в режимі відеоконференції, хоча правові можливості для цього вже існували. У деяких галузях права ці правові можливості були розширені після початку пандемії, і особливо технічні засоби для проведення відеоконференцій були значно вдосконалені з того часу.

В **Ізраїлі** процесуальні дії проводилися в режимі відеоконференції ще до пандемії, переважно коли свідки перебували за кордоном і не могли особисто з'явитися до суду.

В **Італії** до пандемії процесуальні дії не здійснювалися в режимі відеоконференцій. Цей захід було вжито після початку пандемії, і він, ймовірно, залишиться.

В **Японії** до пандемії існувала закрита мережева система відеоконференцій, наприклад, для дачі показань свідків, але система відеоконференцій через інтернет-з'єднання (система веб-конференцій) не використовувалася.

У **Казахстані** до пандемії за клопотанням сторін, у зв'язку з неможливістю їхньої явки на судові засідання, їхній допит міг здійснюватися в режимі відеоконференції. Після запровадження режиму надзвичайного стану суди отримали можливість здійснювати 100% своїх функцій в електронному режимі без присутності сторін у залі судового засідання.

У **Лівані** допити затриманих у режимі відеоконференції та заслуховування свідків були вперше запроваджені після пандемії, і цей спосіб залишається факультативним дотепер.

У **Ліберії** до пандемії Covid-19 судовий процес та такі процесуальні дії, як слухання, допит свідків не проводилися в режимі відеоконференції.

У **Ліхтенштейні** процесуальні дії не проводилися в режимі відеоконференції ні до пандемії, ні після.

У **Новій Зеландії** до пандемії COVID-19 процесуальні дії здійснювалися за дистанційною участю з активним використанням аудіовізуальних технологій. Після закінчення масштабного локдауну наприкінці травня 2020 р. частота та відсоток справ, що розглядаються у такий спосіб, значно зросли.

У **Північній Македонії** використання відеоконференцій передбачено кримінально-процесуальним законодавством для надання свідчень у випадку, коли обвинувачений/свідок не може бути присутнім на судовому засіданні в суді. Однак ця можливість використовувалася рідко, частково через відсутність обладнання для відеозапису. Цивільні справи в обов'язковому порядку фіксуються в аудіозаписі, водночас жодні свідчення в режимі відеоконференції не проводяться. До пандемії судові процеси в онлайн режимі (з використанням відео технологій) не проводились.

У **Норвегії**, до пандемії, слухання було можливо певною мірою проводити в цифровому або напівцифровому форматі. Завдяки внесенню тимчасових змін до процесуального законодавства ця практика була розширена.

У **Панамі** процесуальні дії вже здійснювалися в режимі відеоконференції до пандемії.

У **Парагваї**, до пандемії, процесуальні дії в режимі відеоконференції не здійснювалися. Після пандемії така практика почала впроваджуватися.

У **Перу**, до пандемії, всі процесуальні дії здійснювалися в приміщенні суду. У зв'язку з тривалим надзвичайним станом було вжито заходів для здійснення цих процесуальних дій у віртуальному режимі. Наразі слухання, опитування і т.д., проводяться за допомогою платформи Google Meet.

У **Польщі** процесуальні дії в режимі відеоконференції не проводилися. У цивільному процесі дозволено заслуховувати сторони та свідків онлайн. У кримінальному процесі ця можливість все ще обмежена.

У **Португалії** процесуальні дії здійснювалися в режимі відеоконференції, проте лише щодо свідків, які перебували надто далеко від будівлі суду, де проходив розгляд

справи. Під час обох локдаунів ця можливість була надана адвокатам та свідкам, незалежно від того, наскільки далеко вони перебували від будівлі суду.

У **Сербії** процесуальні дії, такі як заслуховування свідків або обвинувачених, здійснювалися за допомогою відеозв'язку, тоді як самі судові процеси відбувалися в приміщеннях судів.

У **Словенії** до пандемії, відповідно до положень процесуального законодавства, суди могли проводити в режимі відеоконференції лише окремі слухання свідка або сторони, але не все головне слухання. Жодних змін не відбулося навіть під час пандемії. Суд міг провести навіть головне слухання за згодою всіх сторін. Зокрема, адвокати були категорично проти проведення головних слухань у режимі відеоконференцій, хоча у 2020 р. були надані зашифровані канали зв'язку.

В **Іспанії** процесуальні норми вже передбачали проведення певних процесуальних дій (заслуховування свідків чи експертів) за допомогою електронних засобів, у виняткових випадках, ще до пандемії. Зараз ситуація змінилася і така система стала загальною нормою, будучи найбільш поширеною, хоча і з деякими винятками в кримінальному судочинстві.

У **Швеції** сторони мають можливість брати участь у судових засіданнях за допомогою відеозв'язку. Кожен суддя вирішує, чи варто вживати таких заходів, чи ні.

На **Тайвані** до пандемії частину слухань, особливо показання свідків, було дозволено проводити в режимі відеоконференції майже в усіх провадженнях. Повністю проводити судові засідання в режимі відеоконференції дозволено не в усіх провадженнях. З ескалацією пандемії сфера застосування дистанційного судочинства у кримінальних справах була додатково розширена спеціальним законом про Covid-19, який втратить чинність після завершення пандемії.

В **Уругваї** до пандемії майже всі процесуальні дії здійснювалися безпосередньо в приміщенні суду. Лише деякі специфічні заходи у кримінальних справах здійснювалися в режимі відеоконференції.

У **Великій Британії** до пандемії процесуальні дії проводилися в режимі відеоконференції.

У Сполучених Штатах Америки, до пандемії COVID-19, використання відеоконференцій та інших електронних комунікаційних технологій було дозволено для обмеженого кола кримінальних і цивільних проваджень як у федеральних судах, так і в судах на рівні штатів. Використання технології відеоконференцій у кримінальних провадженнях обмежується Конституцією, оскільки Шоста поправка гарантує обвинуваченому право на очну ставку зі свідками, які свідчать проти нього. Таким чином, обвинувачений, як правило, повинен бути фізично присутнім на критично важливих етапах судового розгляду, таких як визнання вини, судовий розгляд і винесення вироку. У багатьох штатах заборонено використання відеоконференцій у певних видах кримінальних проваджень, таких як кримінальні судові слухання або винесення вироку, тоді як в інших штатах відеоконференції дозволені для більшості видів кримінальних проваджень, включаючи ті, що стосуються свідчень свідків, за умови, що обвинувачений дає на це свою згоду. Відео- та теле- конференції є більш поширеними у використанні у деяких цивільних провадженнях на федеральному рівні та на рівні штатів, але зазвичай для залучення свідків, які не можуть бути присутніми, або для телефонних слухань. Під час пандемії COVID-19 масштаби використання відеоконференцій для проведення судових засідань розширилися. Закон CARES надавав можливість проводити певні федеральні кримінальні провадження в режимі відеоконференції, якщо Судова конференція США визнає, що надзвичайні умови, спричинені пандемією, суттєво вплинуть на функціонування федеральних судів. Після того, як 29 березня 2020 р. Судова конференція зробила такий висновок, головним федеральним суддям округів, за певних обставин та за згодою відповідача, було дозволено тимчасово дозволити використання відео- або теле- конференцій для певних федеральних кримінальних проваджень. Багато судів штатів тимчасово призупинили будь-які обмеження на використання дистанційних технологій для отримання свідчень, викликів, слухань та інших цивільних процедур, а деякі суди навіть проводили розгляд цивільних справ за участю присяжних у дистанційному режимі за згодою сторін. З огляду на конституційні міркування та міркування справедливості, суди оцінюють, як можна впровадити використання відеоконференцій у цивільному та кримінальному судочинстві після пандемії COVID-19.

в) Чи були вжиті заходи для того, щоб люди, які не мають регулярного доступу до Інтернету, могли брати участь у віртуальних процесуальних діях?

Наступні юрисдикції не повідомили про запровадження жодних заходів у цьому контексті: Аргентина, Вірменія, Хорватія, Данія, Японія, Латвія, Ліван, Ліберія, Ліхтенштейн, Північна Македонія, Норвегія, Перу, Польща, Португалія, Словенія, Іспанія, Швеція та Уругвай.

Інші юрисдикції повідомили про такі заходи:

Австралія: ті, хто не мав регулярного доступу до Інтернету, як правило, могли взяти участь у судовому засіданні по телефону. Однак, зрештою, це вирішував суддя, оскільки це не завжди було доречно. Деякі судді за замовчуванням використовували аудіоконференції, коли виникали проблеми з інтернетом. У Федеральному суді, якщо відеозв'язок був неможливий та/або було неможливо або недоцільно брати участь в аудіоконференції, особа могла особисто з'явитися до суду (за умови дотримання обмежень), щоб взяти участь у відеозв'язку із зали суду і в такий спосіб взяти участь у цифровому слуханні.

Австрія: якщо немає доступу до Інтернету, слухання відбувається в приміщенні суду.

Бермудські острови: у невеликій кількості випадків слухання проводилися телефоном.

Бразилія: у деяких судах були обладнані кімнати з доступом до Інтернету, щоб люди могли брати участь у віртуальних слуханнях.

Канада: суди пішли назустріч тим, хто не має доступу до інтернету, проводячи слухання по телефону, де це можливо, або навіть іноді сприяючи особистій присутності в суді.

Чилі: У судах були встановлені точки підключення до мережі Zoom, які були підключені до місцевої мережі, мерій та шкіл, а також точки доступу для тих, хто живе у найвіддаленіших містах, особливо у сільській місцевості.

Кіпр: якщо сторона не має доступу до інтернету, вона може з'явитися до суду особисто.

Естонія: суди пропонують спеціальні кімнати з відповідним обладнанням, щоб люди, які не мають доступу до Інтернету, могли брати участь у слуханнях через електронні канали. Місцеві органи влади, що надають соціальну допомогу, також надають підтримку вразливим сторонам для участі в цифрових слуханнях.

Франція: у містах, де немає юрисдикції, є структури, які називають «будинками правосуддя та закону», де сторони можуть отримати доступ до Інтернету. Однак під час локдауну вони не могли бути розширені через брак додаткових спеціальних ресурсів.

Грузія: якщо сторона не мала доступу до інтернету, вона могла з'явитися до суду за рішенням судді, якщо стадія пандемії дозволяла присутність сторін.

Німеччина: Зазвичай віртуальні процесуальні дії не здійснюються всупереч волі сторін, які беруть участь у справі.

Ізраїль: слухання у справах про арешти проводилися віртуально за допомогою обладнання, придбаного судовою адміністрацією. Створено гарячу лінію для людей, які потребують термінової допомоги в сімейних справах. У багатьох залах судових засідань по всій країні працювали волонтери, які допомагали у вирішенні технічних питань сторонам, що не були представлені в суді, а також надавали їм консультації.

Італія: обвинувачені можуть використовувати пристрої, надані поліцією у відділенні поліції, для участі в судовому процесі.

Казахстан: судова система надала громадянам максимальну технічну можливість брати участь у судових процесах за допомогою мобільних гаджетів.

Нова Зеландія: Суди адаптувалися, дозволивши використовувати існуючі засоби для дистанційної участі в межах різних судових округів та між ними.

Панама: доступ до Інтернету був гарантований, особливо для вразливих верств населення.

Парагвай: дійсно було вжито заходів для того, щоб усі особи мали доступ до Інтернету для участі в процесуальних діях, що здійснюються в цифровому форматі.

Сербія: на початку пандемії судові процеси за кримінальними обвинуваченнями, пов'язаними з оголошеною пандемією, було дозволено проводити за допомогою Skype. Обвинувачені перебували в спеціальних ізоляторах у трьох містах Сербії, де вони мали дозвіл на доступ до Інтернету та використання засобів відеоконференцзв'язку.

Тайвань: особам, які не мають регулярного доступу до Інтернету, пропонується брати участь в онлайн провадженні за допомогою обладнання, встановленого в найближчій судовій установі, наприклад, у суді або прокуратурі.

Сполучене Королівство: Судовий підхід має бути максимально гнучким, щоб полегшити участь цих категорій осіб. Телефонні слухання залишалися можливим варіантом, а також розвинулася практика використання «гібридних слухань», коли одні учасники беруть участь дистанційно, інші — особисто, і зазвичай лише протягом певного часу в кожному конкретному випадку.

Сполучені Штати: багато проваджень проводилися телефоном, а не за допомогою платформи відеоконференцій, що вимагає доступу до Інтернету. Крім того, федеральний уряд США та багато штатів розробили плани та виділили фінансування для розширення надійного високошвидкісного доступу до Інтернету в громадах по всій країні.

г) Чи було надано суддям та працівникам апарату суду обладнання та швидкісний доступ до Інтернету для здійснення дистанційного судочинства, чи вони повинні були користуватися власними ресурсами?

В **Аргентині** багато років тому кожному судді було видано ноутбук, який, незважаючи на свій вік, придатний для дистанційної роботи. Більшість суддів передали цей ноутбук працівнику апарату суду, щоб вони могли працювати дистанційно. Підключення до Інтернету використовує кожен суддя чи працівник суду.

У **Вірменії** до пандемії кожен суддя та працівник апарату суду був забезпечений комп'ютером та підключенням до Інтернету.

В **Австралії** судді та працівники апарату суду мали змогу користуватися судовим обладнанням під час дистанційної роботи, а за необхідності суди допомагали забезпечити працівникам апарату суду належний доступ до Інтернету для виконання їхніх обов'язків. Ті працівники, які уклали довгострокові домовленості про роботу з дому (незалежно від пандемії), зобов'язані оплачувати власне обладнання для свого домашнього офісу.

В **Австрії** були надані камери та навушники, а також ноутбуки, але їх було недостатньо. Не дозволено використовувати для цієї мети особистий ноутбук або комп'ютер. Судді та працівники апарату повинні забезпечити собі хороший доступ до Інтернету (за власний рахунок), якщо вони працюють вдома.

На **Бермудських островах** обладнання надається працівникам суду за бажанням, але вони самі оплачують послуги домашнього інтернету.

У **Бразилії** судді та працівники апарату суду повинні використовувати власні ресурси (обладнання та Інтернет), коли працюють вдома.

У **Канаді** судді, які працювали вдома, використовували власні ресурси та власний швидкісний зв'язок, але якщо у когось не було необхідного обладнання чи доступу до програмного забезпечення, його надавали. З точки зору витрат, судді використовували або обмежену надбавку на непередбачені витрати або адміністративну підтримку. Домашній інтернет можна віднести до непередбачених витрат.

У **Чилі** судді та працівники апарату суду повинні були використовувати власні ресурси (обладнання та Інтернет), коли працювали з дому.

У **Хорватії** судді та працівники апарату суду повинні використовувати власні ресурси (обладнання та Інтернет), працюючи віддалено.

На **Кіпрі** на початку пандемії не було надано жодного обладнання чи швидкісного доступу до Інтернету. Через кілька місяців швидкісний доступ до Інтернету був наданий усім суддям. Очікується, що кожен суддя буде забезпечений усім необхідним обладнанням.

У **Данії** судді та працівники апарату суду були змушені використовувати власні

ресурси (обладнання та інтернет), працюючи з дому.

В **Естонії** особистий швидкісний доступ до Інтернету широко використовувався до пандемії, оскільки робота з дому була загальноприйнятою.

У **Франції** більшість суддів оснащені ноутбуками, які працюють з персональним швидкісним доступом до Інтернету. З іншого боку, працівники судів майже не працювали віддалено під час першого локдауну, оскільки не були забезпечені ноутбуками, щоб мати змогу працювати з дому.

У **Грузії** судді та працівники апарату були забезпечені обладнанням та доступом до Інтернету. У разі роботи з дому також були надані персональні ноутбуки.

У **Німеччині** апаратне та програмне забезпечення зазвичай надається суддям. Якщо судді або працівники апарату суду вирішують працювати вдома, вони повинні використовувати свій приватний доступ до Інтернету, який, як правило, не надається і не відшкодовується.

В **Ізраїлі** Адміністрація судів закупила 188 комплектів великих екранів, камер і т.д., які були розподілені між усіма судами за потребою для здійснення віртуального судочинства із залів судових засідань. Судді та працівники апарату суду також забезпечені обладнанням та швидкісним доступом до Інтернету вдома і не несуть витрат на послуги домашнього Інтернету. Використання приватних ресурсів суддями або працівниками суду заборонено з міркувань безпеки даних та захисту приватного життя.

В **Італії** всі судді вже давно забезпечені ноутбуками. Всі суди підключені до мережі. Під час пандемії Міністерство юстиції забезпечило суддів програмним забезпеченням Team та організувало онлайн-курси для навчання роботі з ним. Вони повинні були користуватися приватним широкопasmовим доступом до Інтернету з дому, без відшкодування витрат.

В **Японії** суддям та працівникам апарату суду надали необхідне обладнання та швидкісний доступ до Інтернету, щоб їм не потрібно було використовувати власні ресурси.

У **Лівані** Міністерство юстиції надало доступ до Інтернету суддям, які розглядають

кримінальні справи, а також програмне забезпечення, необхідне для проведення відеоконференцій.

У **Ліберії** судді та працівники апарату суду не забезпечуються обладнанням та швидкісним доступом до Інтернету, оскільки судові провадження в країні не здійснюються у віртуальному режимі.

У **Ліхтенштейні** судді повинні використовувати власні ресурси, якщо вони хочуть працювати вдома. Крім того, вони не мають віддаленого доступу до системи управління справами, що не сприяє роботі з дому.

У **Новій Зеландії** суддям зазвичай надають обладнання, програмне забезпечення, швидкісний доступ до Інтернету та мобільні телефони.

У **Норвегії** всі судді вже забезпечені персональними ноутбуками, через які вони мають доступ до системи документообігу та інших необхідних інструментів. У відповідь на пандемію було вирішено, що всі інші працівники суду також повинні мати персональний ноутбук та доступ до систем онлайн.

У **Панамі** суддям та працівникам апарату було надано обладнання та доступ до Інтернету.

У **Парагваї** надано обладнання, що дозволяє здійснювати судовий розгляд у віртуальному режимі. Однак високошвидкісний інтернет недоступний, і в багатьох випадках судді та працівники апарату використовують власний інтернет і власне обладнання для проведення телематичних слухань.

У **Перу** переважна більшість суддів та працівників апарату суду використовують власні ресурси для здійснення віртуального судочинства.

У **Польщі** в деяких залах судових засідань встановлено камери та великі телевізійні екрани.

У **Португалії** судді та працівники апарату суду мають персональні комп'ютери, надані їм судами. Що стосується Інтернету та інших ресурсів, то вони повинні користуватися власними.

У **Сербії** судді та працівники апарату суду були забезпечені обладнанням та доступом до Інтернету лише в приміщеннях судів.

У **Словенії** судді та працівники апарату суду змушені були користуватися власним обладнанням, особливо швидкісним доступом до Інтернету. Лише восени 2020 року спочатку верховні, а потім і вищі судді отримали офіційні ноутбуки, а більшість суддів першої інстанції, як очікується, отримають їх до кінця цього року. Забезпечення комп'ютерною технікою працівників апарату суду не передбачено.

В **Іспанії** судді змушені використовувати власні ресурси (обладнання та Інтернет), працюючи з дому.

У **Швеції** судді та працівники апарату суду не були забезпечені обладнанням та доступом до Інтернету для віддаленої роботи.

У **Тайвані** всім суддям роздали ноутбуки, щоб вони могли підключатися до Інтернету та локальної мережі, працюючи вдома. Судді використовують власний швидкісний доступ до Інтернету за свій кошт, коли працюють вдома.

В **Уругваї** лише в деяких судах суддям було надано обладнання для дистанційної роботи, а також набори для підключення за допомогою зуму. Швидкісного доступу до Інтернету не було надано, і судді були змушені користуватися особистим підключенням до Інтернету за межами будівлі суду.

У **Сполученому Королівстві** максимально ефективно використовувалося наявне обладнання; ноутбуки були надані всім суддям, а також всьому допоміжному персоналу, і в будівлях судів є доступ до Інтернету. Для полегшення зв'язку зі сторонами та їхніми представниками працівники апарату суду стали більш забезпеченими мобільними телефонами.

Загалом у **Сполучених Штатах** суди дуже різнилися за типом обладнання, яке надавалося суддям та працівникам апарату суду під час пандемії COVID-19. Суддям, працівникам апарату суду та адвокатам були надані рекомендації щодо того, як адаптуватися до розгляду справ на віртуальних та телефонних платформах. Крім того, Цільова група судів США з питань COVID-19 опублікувала звіт, що містить

рекомендації для судів, які прагнуть проводити судові процеси за участю присяжних та скликати велике журі під час пандемії.

3) Пандемія та незалежність судової влади

а) Чи зверталися до судової влади у вашій країні з проханням ухвалити рішення щодо законності обмежень основних прав, запроваджених у зв'язку з пандемією? Якщо так, наведіть приклад урядових заходів, які були оскаржені в суді.

Вірменія, Бермудські острови, Чилі, Данія, Італія, Казахстан, Ліван, Ліберія, Ліхтенштейн, Парагвай, Перу, Швеція, Тайвань і Уругвай відповіли негативно на це питання.

Наступні юрисдикції зазначили, що судова влада була покликана вирішувати питання про законність згаданих обмежень:

В **Аргентині** урядові заходи, що обмежують вільне пересування, а також очне відвідування шкіл, були оскаржені в суді.

Судова влада **Австралії** кілька разів була покликана вирішувати питання законності обмежень основних прав, запроваджених у зв'язку з пандемією. У цих судових процесах оскаржувалися обмеження, запроваджені як федеральним урядом, так і урядами штатів у зв'язку з такими питаннями, як закриття кордонів та обов'язковий карантин.

В **Австрії** в суді були оскаржені обмеження на роботу підприємств/магазинів під час першого локдауну та обмеження на вільне пересування людей.

У **Бразилії** були позови, що ставили під сумнів законність обмежень основних прав, запроваджених у зв'язку з пандемією, особливо щодо закриття магазинів, підприємств і шкіл. Обмеження на пересування всередині країни також були оскаржені, зважаючи на те, що деякі дороги були заблоковані місцевими органами влади під час першого локдауну.

У **Канаді** суди повинні були визначити, чи відповідають Хартії обмеження на релігійні зібрання, кількість покупців у магазинах, обмеження на пересування, обов'язкове носіння масок, ізоляційні заходи та комендантську годину.

У **Хорватії** лише деякі заходи, прийняті органами охорони здоров'я, були оскаржені в Конституційному суді.

На **Кіпрі** конституційність деяких урядових заходів була поставлена під сумнів у судах. Оскаржувані заходи включали обмеження на поїздки та в'їзд людей на Кіпр на початку пандемії, законність комендантських годин, запроваджених у різний час, обов'язкове носіння масок, обмеження права на відвідування церковних служб та інших масових заходів.

В **Естонії** було кілька випадків. Наприклад, засуджені злочинці скаржилися на обмеження можливості зустрічатися з родичами, а також на час прогулянок на свіжому повітрі.

У **Франції** Касаційний суд близько 40 разів виносив рішення щодо спорів, пов'язаних з положеннями директиви, яка адаптувала кримінальне судочинство до умов надзвичайного стану у сфері охорони здоров'я, або таких, що впливають з них.

У **Грузії** до Конституційного суду звернулися з проханням вирішити, чи відповідають нещодавні поправки до Закону про охорону здоров'я, схвалені парламентом, формальним вимогам щодо обмеження прав, встановлених Конституцією Грузії. На їх підставі уряд країни отримав повноваження не тільки обмежувати основні права людини, але й встановлювати правила, відмінні від тих, що передбачені законом. Позивач заявив, що широке делегування законодавчих повноважень парламентом загрожує принципам демократії та поділу влади.

У **Німеччині** до адміністративних судів, у тому числі в порядку невідкладного попереднього провадження, було подано незліченну кількість справ щодо заходів, вжитих виконавчою владою, відповідно, до Федерального конституційного суду, якщо мова йшла про законодавчі заходи. Приклади таких справ: обмеження на зустрічі з іншими особами, комендантська година, закриття магазинів, ресторанів, культурних установ і шкіл, розпорядження про носіння масок у громадських місцях,

супермаркетах і магазинах, а також, особливо після відновлення роботи шкіл, розпорядження про носіння масок у школах і карантинні правила.

В **Ізраїлі** до Вищого суду справедливості (*Багац*) було подано багато петицій щодо обмежень основних прав, запроваджених у зв'язку з пандемією. Приклади включають обмеження на участь у демонстраціях, молитвах і релігійних церемоніях, розпорядження про ізоляцію; носіння масок; обмеження на роботу підприємств, які не продають товари першої необхідності; закриття аеропортів; санкціонований карантин для всіх осіб, які в'їжджають до Ізраїлю з-за кордону; рішення уряду дозволити використання засобів, наявних у розпорядженні служб безпеки, з метою проведення епідеміологічних розслідувань.

В **Японії** мережа ресторанів подала позов проти столичного уряду Токіо з вимогою компенсації, стверджуючи, що розпорядження уряду про припинення обслуговування з 20:00 до 5:00 наступного дня, видане відповідно до Закону про спеціальні заходи у зв'язку з COVID-19, порушило свободу підприємницької діяльності компанії.

У **Новій Зеландії** Високий суд Нової Зеландії, третій найвищий суд у судовій ієрархії, зробив офіційну заяву про незаконність у справі, в якій було оскаржено законність деяких аспектів карантинних заходів новозеландського уряду у відповідь на пандемію COVID-19. Високий суд постановив наступне: *«Хоча немає жодних сумнівів у тому, що вимога була необхідною, обґрунтованою та пропорційною відповіддю на кризу COVID-19 на той час, ця вимога не була передбачена законом, а отже, суперечила статті 5 новозеландського біллю про права.»* Усі інші спроби завадити запровадженню локдауну та ранньому реагуванню уряду на COVID-19 зазнали невдачі.

У **Північній Македонії** під час надзвичайного стану до Конституційного суду було подано кілька позовів, які оскаржували законність обмежень основоположних прав, запроваджених урядом. У деяких з них Конституційний суд виніс рішення на користь позову, скасувавши постанови уряду. Як приклад, Конституційний Суд скасував постанову, що мала силу закону, прийняту урядом, яка забороняла, серед іншого, скорочення заробітної плати суддів до рівня мінімальної заробітної плати протягом двох місяців.

У **Норвегії** була одна справа, що стосувалася законності правил, які накладали карантинний збір на норвезьких громадян, які поверталися зі своїх котеджів у Швеції — ці котеджі, як правило, розташовані безпосередньо по інший бік кордону. Суд першої інстанції постановив, що це положення було недостатньо обґрунтованим, а отже, недійсним. Однак апеляційний суд дійшов протилежного висновку. Наразі невідомо, чи звертатимуться власники котеджів до Верховного суду.

У **Панамі** оскаржували, наприклад, комендантську годину, запроваджену для боротьби з пандемією.

У **Польщі** в судах були оскаржені урядові обмеження, пов'язані зі свободою публічних зібрань та обов'язковим носінням масок на вулиці.

У **Португалії** органи охорони здоров'я зобов'язали деяких людей піти на карантин, навіть при негативному тесті на COVID-19, і суди вирішили, що без оголошення надзвичайного стану цей захід суперечить Конституції.

У **Сербії** до Конституційного суду надійшло кілька позовів проти запровадження надзвичайного стану в країні. Усі вони були відхилені. До Конституційного суду також було подано Положення про заходи, прийняті під час надзвичайного стану, і Положення про проступки за порушення наказу міністра внутрішніх справ про обмеження і заборону пересування осіб на території Республіки Сербія. Частина цих нормативних актів була визнана Судом неконституційною.

У **Словенії** Конституційний суд визнав неконституційними кілька статей Закону про інфекційні захворювання, на підставі яких Уряд Республіки Словенія видав низку Постанов/Декретів, що обмежують важливі права людини. Конституційний суд також визнав деякі постанови неконституційними (наприклад, через те, що вони не були опубліковані в «Офіційному віснику», через те, що вони неприпустимо обмежували перетин державного кордону тощо). (Звичайні) суди скасували штрафи за проступки, накладені міліцією або санітарними інспекторами, оскільки діяння не було проступком (старшокласники вимагали відкриття шкіл на головній площі міста, а міліціонери оштрафували їх).

В **Іспанії** Конституційний суд задовольнив кілька скарг на неконституційність оголошення стану тривоги та його продовження, зокрема, якщо стан тривоги є

законною підставою для обмеження наданих ним прав. Перш за все, найбільш суперечливим заходом був обов'язковий характер домашнього арешту, який тривав більше двох місяців.

У **Великій Британії** у справі Р (Долан) проти Державного секретаря з питань охорони здоров'я та соціальної допомоги Апеляційний суд відмовив у судовому перегляді правил боротьби з коронавірусом в Англії. У вступному абзаці рішення викладено суть скарги: «Заявники оскаржують нормативно-правові акти, прийняті у відповідь на пандемію Covid-19, 26 березня 2020 р. після чого в Англії було запроваджено так званий «локдаун» (lockdown). Вони стверджують, що ці постанови наклали безпрецедентні обмеження на громадянські свободи, що є безпрецедентним і незаконними з трьох причин. По-перше, уряд не мав повноважень відповідно до законодавства, яке він використовував для прийняття постанови, а саме Закону про охорону здоров'я (боротьбу з хворобами) 1984 р. зі змінами, внесеними Законом про охорону здоров'я та соціальну допомогу 2008 р. («Закон 1984 р.»). По-друге, ці правила є незаконними з точки зору застосування звичайних принципів публічного права; по-третє, вони порушують низку конвенційних прав, які гарантуються національним законодавством відповідно до Закону про права людини 1998 р. («ЗПЛ» (“HRA”)). Хоча до підзаконних актів неодноразово вносилися поправки, які згодом були скасовані, заявники стверджують, що залишається важливим, щоб правові питання, які виникають, були авторитетно визначені в суспільних інтересах».

У **Сполучених Штатах** кілька урядових заходів, вжитих під час пандемії COVID-19, були оскаржені як неконституційні. Багато федеральних судів і судів штатів тимчасово призупинили всі суди присяжних в інтересах громадського здоров'я та безпеки під час пандемії COVID-19. Обвинувачені у кримінальних справах, розгляд справ яких було відкладено, оскаржували таке призупинення як порушення їхнього конституційного права на невідкладний розгляд справи судом. Дев'ятий окружний суд дійшов висновку, що тимчасове призупинення роботи судів присяжних через пандемію COVID-19 не позбавило обвинувачених у кримінальних справах права на швидкий судовий розгляд у неконституційний спосіб. Крім того, державні обмеження соціального дистанціювання були оскаржені на підставі релігійної свободи. Багато з цих обмежень були підтримані апеляційними судами як необхідні та спеціальні надзвичайні заходи. Пізніше, під час пандемії, Верховний Суд США низкою рішень

заблокував запровадження певних державних обмежень на релігійну діяльність у зв'язку з COVID-19 на тій підставі, що державні заходи неконституційно обтяжували право позивачів на вільне сповідання релігії, обмежуючи релігійну діяльність більше, ніж нерелігійну діяльність.

б) Чи зазнавали судді, які ухвалювали судові рішення, що аналізували обмежувальні заходи, запроваджені урядом вашої країни, критики та/або нападів з боку органів влади або навіть громадськості у зв'язку з їхніми рішеннями?

Хоча деякі з наведених нижче юрисдикцій заявили про певну критику судових рішень, пов'язаних з пандемією, жодна з них не повідомила про особисту критику або нападки на суддів, які ухвалювали такі рішення: Вірменія, Австралія, Австрія, Бермудські острови, Канада, Хорватія, Кіпр, Данія, Естонія, Франція, Ізраїль, Італія, Японія, Казахстан, Ліван, Ліберія, Ліхтенштейн, Нова Зеландія, Північна Македонія, Норвегія, Панама, Парагвай, Перу, Португалія, Сербія, Іспанія, Швеція, Тайвань, Велика Британія, Уругвай, США.

З іншого боку, наступні юрисдикції повідомили, що судді зазнавали особистої критики та нападів через рішення, які вони ухвалювали з цього питання: Аргентина, Бразилія, Польща та Словенія.

Німеччина повідомила, що лише один суддя зазнав публічної критики за скасування наказу про носіння дітьми масок у школах, оскільки склалося враження, що цей суддя самовільно присвоїв собі повноваження всупереч закону.

в) Чи притягували суддю у вашій країні до дисциплінарної відповідальності за рішення, ухвалене ним/нею щодо обмежувальних заходів, запроваджених урядом у зв'язку з пандемією?

Лише **Німеччина** повідомила про випадок, коли суддя міг бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо було встановлено, що він самовільно перевищив свої повноваження всупереч закону.

Жодна інша юрисдикція не повідомляла про випадки дисциплінарних проваджень проти суддів через рішення, ухвалені щодо обмежувальних заходів, прийнятих урядом у зв'язку з пандемією.

г) Чи зазнавали судді та працівники апарату суду у вашій країні зменшення заробітної плати або затримки її виплати у зв'язку з пандемією? Якщо так, то це стосувалося лише суддів та працівників апарату суду чи державного сектору в цілому?

Більшість юрисдикцій відповіли, що судді та працівники апарату суду не зазнали зменшення заробітної плати або затримки її виплати у зв'язку з пандемією.

Наступні юрисдикції висловили деякі зауваження з цього питання:

Бермудські острови: Деякі судді погодилися на заходи жорсткої економії, запроваджені урядом, а інші — ні.

Канада: в Манітобі судді погодилися працювати додатково два тижні минулого літа, суддів Квебеку попросили відпрацювати шість додаткових днів минулого літа на добровільних засадах, а суддям першої інстанції в Альберті скасували чотири тижні відпустки.

Грузія: Судді Верховного суду Грузії відмовилися від преміальних і перерахували гроші до фонду, створеного для боротьби з пандемією.

Ізраїль: Кнесет скасував щорічне оновлення заробітної плати прем'єр-міністра, всіх міністрів, заступників міністрів, суддів та прирівняних до них осіб.

Ліберія: Судді та працівники апарату суду зазнали затримок у виплаті заробітної плати через пандемію, як і весь державний сектор країни.

Нова Зеландія: Судді добровільно погодилися відмовитися від будь-якого підвищення на обидва фінансові роки, що закінчуються у вересні 2020 та 2021 рр. Крім того, деякі судді погодилися жертвувати 20 % своєї зарплати на благодійність.

Північна Македонія: У квітні 2020 р. уряд підписав Указ, якою заборонив у квітні та травні 2020 р. скорочувати заробітну плату державним службовцям, суддям і прокурорам, серед іншого, до рівня мінімальної заробітної плати. Це також було оскаржено Асоціацією суддів у Конституційному Суді, і Суд оперативно прийняв рішення скасувати цей указ.

Словенія: Після закінчення епідемії для всього державного сектору, включаючи суддів та працівників апарату судів, дата виплати заробітної плати була перенесена з 5-го на 15-й день місяця.

Уругвай: У квітні 2020 р. законом було затверджено створення фонду солідарності для покриття витрат, спричинених пандемією Covid-19. Для фінансування цього фонду було запроваджено податок у розмірі до 20% від заробітної плати працівників державного сектору, включаючи суддів. Точний відсоток залежав від діапазону заробітної плати. Цей податок сплачувався протягом двох місяців. У 2021 р. був прийнятий ще один закон, який створив новий податок на зарплати державного сектору для фінансування Фонду боротьби з Covid-19 також на два місяці.

4) Щодо теми 2022 р., просимо вас обрати один з наступних варіантів:

а) Залишити тему, яка була обрана у 2019 р. — «Дисциплінарне провадження та незалежність суддів». ()

б) Обрати повністю нову тему. ()

Якщо ви обираєте цей варіант, будь ласка, поділіться своєю пропозицією щодо теми: _____

Переважна більшість юрисдикцій вирішила зберегти тему, яка була обрана у 2019 р. — «Дисциплінарне провадження та незалежність суддів»

Суддя Вальтер Бароне
Президент Першої експертної комісії
Міжнародної асоціації суддів – МАС